

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

**Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

ЕКОЛОГІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Студента 4 курсу
денної форми навчання
Доненка Данила
Євгенійовича

Науковий керівник:
викладач кафедри
міжнародних відносин
Ковальчук В.В.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	8
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	11
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	
ЄС	16
2.1. Політико-правові засади формування екологічної політики ЄС	16
2.2. Механізми та проблеми реалізації екологічної політики ЄС	30
РОЗДІЛ 3. ЗОВНІШНЯ ЕКОДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО	
СОЮЗУ	42
3.1. Екодипломатія ЄС у відносинах з третіми державами	42
3.2. Взаємодія ЄС з міжнародними організаціями у рамках екодипломатії	59
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	71

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

БРІКС – Бразилія, Росія, Індія, КНР, ПАР

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ССП – Спільна сільськогосподарська політика

СТВ – Система торгівлі викидами

ТПСП – Територіальний план справедливого переходу

ЄЗК – Європейський зелений курс

ЄНП – Європейська народна партія

ЄС – Європейський Союз

AfD – Alternative für Deutschland (Альтернатива для Німеччини)

BBV – BoerBurgerBeweging (Фермерсько-громадянський рух)

CBAM – Carbon Border Adjustment Mechanism (Механізм коригування вуглецю на кордоні)

EED – Energy Efficiency Directive (Директива про енергоефективність)

EGDIP – European Green Deal Investment Plan (Інвестиційний план Європейського зеленого курсу)

ETD – Energy Taxation Directive (Директива з оподаткування енергії)

EUDR – EU Regulation on Deforestation-free products (Регламент Європейського Союзу щодо вирубки лісів)

F2F – «From Farm to Fork» Strategy (Стратегія ЄС «Від ферми до виделки»)

GFANZ – Glasgow Financial Alliance for Net Zero (Глазгівський фінансовий альянс за нейтральний рівень вуглецю)

IPG – International Partners Group (Група міжнародних партнерів)

JETP – Just Energy Transition Partnership (Партнерство за справедливий енергетичний перехід)

JTF – Just Transition Fund (Фонд справедливого переходу)

LULUCF – Land use, land-use change, and forestry (Положення про емісії та поглинання парникових газів пов'язані із землекористуванням, змінами у землекористуванні та лісовим господарством)

RED – Renewable Energy Directive (Директива про стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел)

SEIP – Sustainable Europe Investment Plan (Інвестиційний план сталого розвитку Європи)

SUR – Sustainable use of plant protection products (Ініціатива про стале використання засобів захисту рослин)

ÖVP – Österreichische Volkspartei (Австрійська народна партія)

ВСТУП

Актуальність вивчення екологічної дипломатії Європейського Союзу полягає у тому, що ЄС, який складається з розвинутих європейських держав, є однією з найбільш впливових міжнародних організацій у галузі протидії екологічному руйнуванню. Через це ЄС знаходиться в унікальній позиції, яка дозволяє йому боротися зі змінами клімату та погіршенням екологічної ситуації не лише працюючи з країнами-членами самого Союзу, а й по всьому світу, використовуючи статус, політичні та економічні ресурси як самої організації, так і її держав-членів. Попри усі намагання, процес змін клімату не сповільнюється, так як протидія йому потребує значних фінансових інвестицій та переоснащення багатьох секторів діяльності держав, що не є вигідним для розвинутих економік. Потенційна втрата конкурентоспроможності на сучасному етапі глобалізованих ринкових відносин загрожує нагальним національним інтересам більше, ніж більш довгострокові наслідки змін клімату.

У той же час, державам, що розвиваються бракує фінансового потенціалу для забезпечення «зеленого переходу», проте вони є найбільш вразливими до змін клімату, тому потребують допомоги задля досягнення цілей сталого розвитку ООН. Для допомоги з цим виступає ЄС, який слугує водночас і маяком для розвинутих держав, і донором для тих, що розвиваються. Проте, попри успіхи у боротьбі зі змінами клімату, результати не є достатніми задля досягнення вуглецевої нейтральності. Це відображається у діях Європейського Союзу. Дослідження методів ведення екологічної дипломатії ЄС за допомогою аналізу проєктної сторони дозволяє оцінити вагу впливу Європейського Союзу на міжнародну боротьбу зі змінами клімату, створюючи додатковий напрям аналізу, який дозволяє порівняти заявлені стратегії організації з їх імплементацією у реальності, потенційно виявляючи суперечності між ними. Створення повноцінної картини діяльності ЄС дозволяє оцінити її holістично, побачити сильні і слабкі сторони, можливості та загрози розвитку екологічної

дипломатії Європейського Союзу, що надає можливість у порівнянні вибудувати власні методи протидії змінам клімату з вбудованими механізмами протидії слабкостям, з якими стикалася екологічна дипломатія ЄС на теоретичному та практичному рівнях.

Об'єктом дослідження є екологічна дипломатія Європейського Союзу.

Предметом дослідження є механізми, інструменти та напрями реалізації екологічної дипломатії ЄС у внутрішньому та зовнішньополітичному вимірах.

Метою дослідження є комплексний аналіз екологічної дипломатії Європейського Союзу як цілісної системи, що спрямована на подолання кліматичних викликів та просування стандартів сталого розвитку на глобальному рівні.

Завданнями дослідження є:

- розкрити теоретико-методологічні засади дослідження екологічної дипломатії та уточнити понятійно-категоріальний апарат;
- проаналізувати політико-правові засади формування екологічної політики Європейського Союзу;
- визначити ключові механізми та внутрішні проблеми реалізації екологічної політики ЄС;
- дослідити стратегічні пріоритети та формати реалізації екодипломатії ЄС у двосторонніх відносинах із третіми державами;
- визначити специфіку багатосторонньої взаємодії ЄС із міжнародними організаціями в межах глобального кліматичного діалогу.

Теоретичне значення цієї роботи полягає у систематизації та комплексному аналізі підходів Європейського Союзу до ведення екологічної дипломатії в умовах глобальних кліматичних змін. Вона дозволяє створити цілісне бачення кліматичної політики ЄС у відносинах з державами-членами та третіми державами, надаючи аналіз типів зв'язку між акторами, ступінь пов'язаності, плин відносин та потенційний опір політикам ЄС у рамках екологічної дипломатії.

Практичне значення цієї роботи полягає у можливості використання результатів дослідження під час розробки екологічних стратегій та політик державними діячами та недержавними організаціями, покладаючись на існуючий досвід Європейського Союзу. Матеріали роботи дозволяють оцінити наслідки та впливи методів ЄС у боротьбі зі змінами клімату, їхню ефективність у внутрішньому та міжнародному контекстах.

Структура роботи. Робота складається із переліку використаних скорочень, вступу, трьох розділів, які є розбитими на підрозділи, висновків та списку використаних джерел і літератури (84 позиції). Сукупний обсяг роботи складає 81 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Проблема екодипломатії Європейського Союзу є значно розробленою у закордонній науковій та експертній літературі, проте більшість подібних джерел фокусуються значно ближче до певних специфічних тематик. Так, вони часто звужують увагу та поле дослідження до окремих політик та ініціатив Європейського Союзу, аналізуючи їх ефекти на конкретних кейсах, в незалежності від фокусу цих політик на державах-учасницях чи на актах конкретної співпраці з третіми державами та міжнародними організаціями.

Основою для дослідження екологічної дипломатії Європейського Союзу є висвітлення політико-правових засад її формування на рівні ЄС. Більшість дослідників фокусується на окремих складових екологічної та кліматичної політики за Європейським зеленим курсом, визначаючи їх нормативну складову та вплив (Ахмад І.¹, Б'янкалані Ф., Гнекко Дж., Метуліні Ф., Ріккабоні М.², Колмер Дж., Мартін Р., М'юлз М., Вагнер У.³), у той час як інші надають загальний огляд політики (Аллууд Дж.⁴).

Питання внутрішнього політичного впливу на екологічну політику ЄС досліджується як на рівні суспільства (Метьюз А.⁵), так і на партійному рівні

---

¹Ahmad, I. (2025). *Review of Content Analysis of EU's Carbon Border Adjustment Mechanism Concerning Consistency with WTO*. International Journal of Law and Legal Advancement.

²Biancalani, F., Gneco, G., Metulini, R., Riccaboni, M. (2024). The impact of the European Union emissions trading system on carbon dioxide emissions: a matrix completion analysis. *Scientific Reports*. 14, 19676. 10.1038/s41598-024-70260-6

³Colmer, J., Martin, R., Muûls, M., Wagner, U., J. (2025). Does Pricing Carbon Mitigate Climate Change? Firm-Level Evidence from the European Union Emissions Trading System. *The Review of Economic Studies*. 92(3), 1625–1660, <https://doi.org/10.1093/restud/rdae055>

⁴Allwood, G. (2020). Mainstreaming Gender and Climate Change to Achieve a Just Transition to a Climate-Neutral Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 58(1), 173–186.

⁵Matthews, A. (2024). Farmer Protests and the 2024 European Parliament Elections. *Intereconomics*. 59(2), 83-87. 10.2478/ie-2024-0018

(Балфур Р., Лен С.⁶), встановлюючи зв'язки між ними та вибудовуючи схожі точки тиску на механізми боротьби зі змінами клімату ЄС.

Явище екологічної дипломатії екстенсивно досліджується по ключовим напрямкам, досліджуючи Зелені альянси та Зелені партнерства (Чулецьки К., Ларсен А.-С., Ларсен Б., Філіп Г.⁷), та ЖЕТР (Стейн Г., Тайлер Е., Рофф А., Ренод С., Мгодусо Л.⁸, Хенле А.-К.⁹), використовуючи приклади імплементації даних проєктів для створення висновків щодо їх ефективності та відповідності зазначеній меті створення.

Джерельна база дипломної роботи складається з нормативно-правових та програмних документів, аналітичних та статистичних матеріалів, матеріалів засобів масової інформації та офіційних веб-ресурсів міжнародних та європейських інституцій, так як ці джерела дозволяють створити широкий інформаційний спектр політики Європейського Союзу щодо протидій змінам клімату та ведення екологічної дипломатії.

Значним джерелом інформації стають нормативно-правові та програмні документи. Це – законодавчі акти, проєкти, програми, регламенти та стратегії ЄС та інших причетних держав чи організацій, які стосуються діяльності Європейського Союзу у сфері екологічної дипломатії. Вони визначають рамки екологічної політики ЄС та регламентують методи діяльності організації у цій сфері. Наприклад, такими є регламент ЄС про встановлення Фонду

---

⁶Balfour, R., Stefan, L. (2024). *Charting the Radical Right's Influence on EU Foreign Policy*. Carnegie Endowment for International Peace.

⁷Szulecki, K., Larsen, A.-S., Larsen, B., Philip. G., (2025). *EU-Norway Green Alliance between vision and reality: Exploring the potential and barriers in the critical minerals and battery sectors*. Norwegian Institute of International Affairs.

⁸Steyn, G., Tyler, E., Roff, A., Renaud, C., Mgoduso, L. (2021). *The Just Transition Transaction: A Developing Country Coal Power Retirement Mechanism*. Meridian Economics, Cape Town: South Africa.

⁹Hähnle A.-K. (2024). *A Just Energy Transition for Whom? The new gas partnership between Senegal, Germany, and France is neither just nor transitional*. The Rosa Luxemburg Foundation.

справедливого переходу¹⁰, правки до EUDR¹¹, чи заявки про встановлення ЖЕТР між ЄС та Соціалістичною Республікою В'єтнам¹².

Використовувалися аналітичні та статистичні матеріали. Серед них – Eurobarometer¹³ та EU Green Policy Tracker¹⁴, які надали інформацію щодо загальні настрої населення ЄС за осінь 2025 року та хід впровадження СВAM відповідно.

Матеріали засобів масової інформації широко використовуються в роботі, так як вони висвітлюють конкретні аспекти екологічної дипломатії ЄС, які дозволяють поглибити висвітлення конкретних кейсів, які є ключовими для розуміння проблеми. Серед таких є політичний електронний журнал Politico¹⁵, BBC¹⁶, Euronews¹⁷, а також регіональні ЗМІ, наприклад Bulgarian News Agency¹⁸.

Офіційні веб-ресурси міжнародних та європейських інституцій складають значну частину джерельної бази, так як вони використовуються державами, міждержавними та недержавними організаціями як метод публікації

¹⁰EUR-Lex. (2025, 20 вересня). *Consolidated text: Regulation (EU) 2021/1056 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the Just Transition Fund*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02021R1056-20250920>

¹¹Official Journal of the European Union . (2025, 23 грудня). *Regulation (EU) 2025/2650 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2025 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards certain obligations of operators and traders*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502650

¹²European Commission. (2022, 14 грудня). *Political Declaration on establishing the Just Energy Transition Partnership with Viet Nam*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7724

¹³Eurobarometer. (2026, січень). *EP Autumn 2025 survey*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3632>

¹⁴EU Green Policy Tracker. (б.д.) *The Implementation of Carbon Border Adjustment Mechanism Regulation*. <https://eu-green-tracker.sei.org/?policy=CBAM&country=All>

¹⁵Politico. (2023, 12 грудня). *COP28 ends with first-ever call to move away from fossil fuels*. <https://www.politico.com/news/2023/12/12/newest-cop28-climate-summit-text-00131257>

¹⁶BBC. (2023, 16 березня). *Farmers' protest party win shock Dutch vote victory*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64967513>

¹⁷Euronews. (2025, 24 листопада). *COP30 fails to set fossil fuels' end and sheds light on cracked international order*. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/11/24/cop30-fails-to-set-fossil-fuels-end-and-sheds-light-on-cracked-international-order>

¹⁸Bulgarian News Agency. (2026, 20 січня). *European Farmers Protest EU-Mercosur Trade Deal Outside European Parliament, Some 40 Bulgarians Participate*. <https://www.bta.bg/en/news/world/1047033-european-farmers-protest-eu-mercotur-trade-deal-outside-european-parliament-som>

досліджень чи власних заяв, тому становлять собою масив важливої інформації. До цього належить сайт Європейської комісії¹⁹.

Безпосередньо тематика бакалаврської роботи розкривається у невеликій кількості робіт, фокусуючись лише на внутрішніх механізмах європейської кліматичної політики чи саме екологічній дипломатії у зовнішньому вимірі, оскільки тема є обширною, поглиблене її вивчення за усім спектром потенційних пунктів для аналізу не є популярним методом ведення дослідницької діяльності у цьому полі, так як необхідні для цього зусилля та час використовуються для заглибленого вивчення конкретних аспектів теми. Більшість досліджень для аналізу беруть до уваги одну конкретну складову теми, як от окремі програми Європейського зеленого курсу, укладені угоди з іншими державами у рамках партнерств за справедливий енергетичний перехід (JETP), внутрішні фактори ЄС, тощо. Загалом, тематика є доволі сильно розвинутою та має велику кількість матеріалів з розгорнутим вибором тематик.

Отже, стан наукової розробки теми є глибоким, так як лідерські позиції Європейського Союзу у боротьбі зі змінами клімату підвищують важливість дослідження кліматичної політики ЄС та явища екологічної дипломатії. У науковій літературі дослідники розділяють механізми ЄС на їхні складові та аналізують їх роботу та вплив на основі конкретних кейсів, які стають предметом дослідження та дозволяють екстраполювати знайдене на інші частини кліматичної діяльності ЄС. Також навколо теми існує значна джерельна база, так як екологічна дипломатія ЄС пов'язана з великою кількістю міжнародних та міждержавних договорів. Вона активно висвітлюється у матеріалах періодичної преси, інтернет виданнях, веб-сторінках державних та недержавних організацій.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

---

¹⁹European Commission. (2020, 30 листопада). *EU greenhouse gas emissions fell in 2019 to the lowest level in three decades*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2816

У роботі використовується низка понять, які стосуються сфери боротьби зі змінами клімату, сталого розвитку та, зокрема, екологічної дипломатії.

У контексті бакалаврської роботи використовується термін «екологічна дипломатія» задля позначення взаємодій акторів міжнародних відносин між собою задля збереження екологічної сталості біосфери Землі та протидії процесам змін клімату. Тобто, екологічна дипломатія Європейського Союзу – це діяльність ЄС, яка стосується держав-учасниць самого Союзу, взаємодії самих наднаціональних інституцій та кооперації з іншими регіональними чи глобальними міжнародними організаціями чи третіми державами.

Поняття змін клімату у цій роботі використовується згідно з загально визнаним науковим визначенням, і включає як глобальне потепління – постійне підвищення середньої глобальної температури – так і його ширший вплив на кліматичну систему Землі. Сучасне підвищення глобальної температури зумовлене діяльністю людини, особливо спалюванням викопного палива (вугілля, нафти та природного газу) з часів промислової революції, а використання викопного палива, вирубка лісів та деякі сільськогосподарські та промислові методи призводять до викиду парникових газів²⁰. Європейський зелений курс є ключовою лінією даною роботи. Це – низка політичних ініціатив Європейської комісії, головною метою яких є досягнення кліматичної нейтральності Європейського Союзу до 2050 року²¹. Сам термін більш детально розкривається та досліджується всередині самої роботи, як і програми та ініціативи, які є його складові частини.

---

²⁰Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pirani, A., Connors, S.L., Péan, C., Berger, S., Caud, N., Chen, Y., Goldfarb, L., Gomis, M.I., Huang, M., Leitzell, K., Lonnoy, E., Matthews, J.B.R., Maycock, T.K., Waterfield, T., Yelekçi, O., Yu, R., Zhou B. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA. doi:10.1017/9781009157896 C.2222.

²¹European Commission. (2019, 11 грудня). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: the European Green Deal*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

Зелений перехід чи зелена транзиція – термін, який у контексті роботи означає трансформацію політичної системи, економіки, енергетичного сектору та суспільства до більш сталих моделей ведення діяльності. Це може включати введення тарифів на товари, у виробництві яких використовувалися викопні джерела енергії, перехід до відновлюваної енергетики, заборону на вирубку лісів чи ведення сталого сільського господарства²².

Нормативна сила Європейського Союзу – термін, який позначає те, що найвиразніша форма міжнародного впливу ЄС полягає не в його військових можливостях чи розмірі ринку, а в його здатності визначати, що вважається «нормою» у світовій політиці, що у контексті екологічної дипломатії є одним з інструментів ЄС, як класичний прояв прагнення ЄС поширити свої внутрішні норми на треті країни. ЄС поширює ці норми за допомогою поширення інформації, встановлення інституційних відносин між акторами, торгівлі та допомоги та культурний фільтр²³.

Екологічна політика ЄС, яку також можуть називати політикою ЄС з навколишнього середовища – це політика, яка прагне зберегти, захистити та покращити якість навколишнього середовища, а також захистити здоров'я людини. Вона також зосереджена на раціональному використанні природних ресурсів і сприяє просуванню на міжнародному рівні заходів, спрямованих на боротьбу з регіональними або глобальними екологічними проблемами, такими як зміна клімату та втрата біорізноманіття. Вона базується на запобіжних та превентивних діях, коригуванні джерела забруднення. Екологічна політика ЄС розроблена для прискорення переходу до сталої, інноваційної та циркулярної економіки для захисту біорізноманіття та мінімізації шкоди населенню²⁴.

---

²²OECD. (2025, 5 листопада). *Environment at a Glance Indicators*. https://www.oecd.org/en/publications/environment-at-a-glance-indicators_ac4b8b89-en/full-report/component-8.html

²³Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?. *Journal of Common Market Studies*, 40(2). 235–258. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>

²⁴EUR-Lex. (б. д.). *EU environmental policy*. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/eu-environmental-policy.html>

У рамках дослідження були використані наступні групи методів: загальнофілософські, загальнотеоретичні та прикладні методи.

Серед загальнофілософських використовувалися методи аналізу та синтезу. За рахунок методу аналізу було проаналізовано наукову літературу, яка стосується програм та проєктів ЄС у сферах сталого розвитку та боротьбі зі змінами клімату, а також документи та договори, які створюють базу для проведення екологічної дипломатії Європейського Союзу, виділено ключові аспекти даних матеріалів, які грають найбільшу роль для світової співпраці. За рахунок методу синтезу матеріали, які були проаналізованими, дозволяють провести висновки щодо ефективності проведених дій, їх переваг та недоліків, побачити можливі шляхи розвитку подій.

Серед загальнотеоретичних методів використовувалися абстрагування, узагальнення та індукція. Метод абстрагування допоміг розглянути документи цілісно, по-одинці, як окремі елементи, задля кращого оцінювання ефективності та процесів, яким вони поклали початок та якими керують. Метод узагальнення допоміг розглянути шляхи боротьби Європейського Союзу зі змінами клімату та співпраці у сфері екології, надав можливість побачити та оцінити об'єм даної співпраці загалом, як єдине ціле, дозволяє зрозуміти більш широкі, загальні риси та проблеми, надає базис для розробки систематичних змін. Метод індукції дозволяв робити висновки щодо загальної екологічної політики ЄС та ведення екологічної дипломатії з конкретних кейсів роботи механізмів протидії змінам клімату та встановленням відносин з третіми державами.

Серед прикладних методів використовувалися інституційний підхід, системний підхід та кейс-стаді. Інституційний підхід використовувався для аналізу органів ЄС задля розуміння механізму роботи організації в імплементації власної екологічної політики на рівні окремих складових частин міжнародної організації. Системний підхід дозволив оцінити явище екологічної дипломатії, як цілісну систему, розглядаючи її складові у контексті один одної

та те, як вони впливають на ширшу діяльність Європейського Союзу у боротьбі зі змінами клімату. Метод кейс-стаді використовувався для заглибленого дослідження конкретних випадків екологічної дипломатії, таке як кейс JETP між ЄС та Сенегалом, а також Зеленого партнерства між ЄС та Норвегією.

Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження, які були використані, не є виключно методами міжнародних відносин. Тема змін клімату, сталого розвитку та екологічної політики є міждисциплінарною. Через це, понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження поєднуються з методами політичного та економічного аналізу. Саме явище екологічної дипломатії складає меншу частину загального явища боротьби ЄС зі змінами клімату, тому можливості використання методів, специфічних до сфери міжнародних відносин є обмеженими.

Підсумовуючи за першим розділом, можна зробити висновок, що дослідження екологічної дипломатії Європейського Союзу є частиною загального академічного поля, яке займається дослідженням процесу змін клімату та боротьби з ними. Тематика екологічної дипломатії ЄС є значно розробленою у науковій літературі, фокусуючись на глибинному дослідженні окремих аспектів екологічної політики Європейського Союзу та кейсах співпраці між ЄС та третіми державами. Джерельна база також є значною через важливість теми у розумінні боротьби зі змінами клімату у глобальному контексті і включає у себе міжнародні та міждержавні договори та матеріали періодичної преси.

Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження екологічної дипломатії є міждисциплінарними, так як явище змін клімату, яке є основою екологічної політики, поширюється на різні аспекти діяльності акторів міжнародних відносин, і через це вимагає використання методів як міжнародних відносин, так і політичного та економічного аналізу.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

2.1. Політико-правові засади формування екологічної політики ЄС

Задля розуміння сучасного ставлення Європейського Союзу до питань клімату загалом та конкретно екологічної дипломатії, необхідно зрозуміти корінь цього руху. На сучасному етапі основу складає Європейський зелений курс (далі ЄЗК), який був презентований президенткою Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн 11 грудня 2019 року.

Політичним тригером для формування сучасного екологічного курсу ЄС стало ухвалення Паризької кліматичної угоди у 2015 році. Члени Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про захист клімату вирішили ухвалити серйозну угоду, обов'язкову для всіх та очікувану від усіх, яка містить зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів. Текст Паризької кліматичної конвенції був прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН того ж року. З конвенцією всі країни світу зобов'язалися скоротити свої викиди парникових газів, які обтяжують клімат, відповідно до певних квот, і тим самим вжити необхідних заходів для зупинення або принаймні пом'якшення глобального потепління²⁵. Важливість конвенції свідчить той факт, що всі основні світові держави підписали заключний документ конвенції та водночас вирішили досягти проголошених у ній цілей²⁶. Конвенція прагнула досягти своїх цілей, викладених вище, за допомогою національних зобов'язань, визначених для кожної країни. На практиці це означає, що кожна країна надає власні національно-визначені внески, які згідно з принципом конвенції повинні бути амбітною пропозицією.

---

²⁵United Nations Climate Change. (б.д.). *The Paris Agreement*. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

²⁶United Nations Treaty Collection. (б.д.). 7. *d Paris Agreement*. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en#7

За Паризькою угодою, національно-визначений внесок ЄС на момент ратифікації у 2016 році становив зниження викидів газів парникового ефекту на 40% до 2030 року у порівнянні з рівнями 1990 року.²⁷ Попри значний рівень зниження викидів, на який погодився Європейський Союз, він мав політичний стимул для посилення власних зобов'язань. Наприкінці 2018 року Європейське агентство з охорони навколишнього середовища опублікувало свій звіт про виконання Сьомої програми дій Європейського Союзу з охорони навколишнього середовища, у якому прогнозувалося, що, попри успіхи у зниженні викидів, більшість інших поставлених цілей досягнутими не будуть²⁸. Дослідження, проведене Eurobarometer на замовлення Європейського парламенту перед виборами у 2019 році також показало, що серед респондентів питання боротьби зі змінами клімату продовжувало бути пріоритетним напрямком з 43% відповідей, які ставили його у четвірку найбільш важливих питань перед виборами.²⁹ Додатково, серед тих респондентів, які мали найвищий шанс проголосувати, захист довкілля та боротьба зі змінами клімату стали найбільш важливою темою, нараховуючи 55% відповідей³⁰.

Враховуючи нагальність проблеми змін клімату як з наукової точки зору, так і у публічному середовищі, на той час кандидатка у президенти Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн у своїх передвиборчих політичних напрямках зазначила посилення кліматичних зобов'язань Європейського Союзу та, зокрема, введення пропозиції Європейського зеленого курсу впродовж перших 100 днів на позиції³¹. Запропонований ЄЗК підвищував зобов'язання

---

²⁷Submission by Denmark and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States. (2025). <https://unfccc.int/documents/652787>

²⁸European Environment Agency. (2018). *Environmental indicator report 2018 – In support to the monitoring of the Seventh Environment Action Programme*. European Environment Agency. С. 6

²⁹European Parliament. (2019). *Closer to the Citizens, Closer to the Ballot*. Eurobarometer. С. 56

³⁰ European Parliament. (2019). *Closer to the Citizens, Closer to the Ballot*. Eurobarometer. С. 58

³¹European Commission: Directorate-General for Communication & Løyen, U. v. d. (2019). *A Union that strives for more: my agenda for Europe: political guidelines for the next European Commission 2019-2024*. Publications Office.<https://data.europa.eu/doi/10.2775/018127> С. 5.

ЄС щодо обмеження викидів газів парникового ефекту та обіцяв включення цілі про повну вуглецеву нейтральність союзу до 2050 у законодавстві ЄС³².

16 липня 2019 року Урсула фон дер Ляен була обраною президентом Європейської комісії³³, і заступила на посаду 1 грудня 2019 року³⁴. 12 грудня 2019 року Європейська Рада схвалила мету досягнення кліматично нейтрального ЄС до 2050 року відповідно до Паризької угоди та запустила ЄКЗ, як свою стратегію зростання, що складається з пакету політичних ініціатив, що спрямовують ЄС на шлях зеленого переходу з метою досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року³⁵.

ЄКЗ є продовженням переслідування цілей, які на себе встановив ЄС за Паризькою угодою, і оновлює зобов'язання Європейської комісії щодо вирішення проблем, пов'язаних з кліматом та навколишнім середовищем. За комунікацією від Європейської комісії: «Європейський зелений курс є відповіддю на ці виклики. Це нова стратегія зростання, метою якої є перетворення ЄС на справедливе та процвітаюче суспільство із сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де до 2050 року не буде чистих викидів парникових газів, а економічне зростання буде відокремлене від використання ресурсів»³⁶. Подібні заяви, які стосуються вуглецевої нейтральності блоку до 2050-го року, потребують значної зміни правової бази всередині ЄС, впровадженню низки політик та механізмів задля

---

³²European Commission: Directorate-General for Communication & Løyen, U. v. d. (2019). *A Union that strives for more: my agenda for Europe: political guidelines for the next European Commission 2019-2024*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2775/018127> С. 5.

³³European Parliament. (2019, 16 липня). *Parliament elects Ursula von der Løyen as first female Commission President*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190711IPR56824/parliament-elects-ursula-von-der-leyen-as-first-female-commission-president>

³⁴European Commission. (2019, 02 грудня). *The von der Løyen Commission takes office*. https://enlargement.ec.europa.eu/news/von-der-leyen-commission-takes-office-2019-12-02_en

³⁵European Council. (2019, 12 грудня). *European Council conclusions, 12 December 2019*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/12/european-council-conclusions-12-december-2019/>

³⁶European Commission. (2019, 11 грудня). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: the European Green Deal*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

впровадження самого курсу, що не є простим навіть у відношенні до держав всередині ЄС. Додатково, Європейський зелений курс у своєму тексті передбачає, що зміни клімату є глобальним процесом, через що сам план включає пункти, які стосуються процесів взаємодії та комунікації з державами, які не є членами Європейського Союзу, але які будуть взаємодіяти з ним та іншими засобами впливати на глобальні кліматичні та екологічні процеси. «ЄС може використовувати свій вплив, досвід та фінансові ресурси для мобілізації своїх сусідів і партнерів, щоб вони приєдналися до нього на шляху сталого розвитку. ЄС продовжуватиме очолювати міжнародні зусилля та прагне будувати альянси з однодумцями. Він також визнає необхідність підтримувати безпеку поставок та конкурентоспроможність, навіть коли інші не бажають діяти»³⁷.

Значною частиною ЄЗК є трансформація економіки Європейського Союзу, так як саме економічне зростання та його продукти є основними носіями та рушіями змін клімату. Трансформація даної сфери ЄС є найбільш важливим, але й неймовірно тяжким завданням, оскільки потребує переосмислити політику постачання енергії та забезпечення сталої діяльності у галузях економіки, промисловості, виробництва та споживання; воно торкнеться великомасштабної інфраструктури, транспорту, харчової промисловості та сільського господарства, будівництва, оподаткування та соціальних виплат. Зміна одних з даних важелів впливатиме на інші, і це торкнеться економік усіх держав-членів ЄС, через що цьому приділяється значна кількість уваги.

Подібні значні зміни викликаються амбітними цілями ЄС. Згадана раніше кліматична нейтральність блоку до 2050-го року є головною задачею, але у більш короткостроковій перспективі для Союзу також є важливою ціль зниження викидів газів парникового ефекту на 55 відсотків до 2030 року у

---

³⁷KPMG. (б.д.) *Summary and analysis of the «Fit for 55» package*. <https://kpmg.com/be/en/insights/sustainability/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam/summary-and-analysis-of-the-fit-for-55-package.html>

порівнянні з рівнями 1990-го року. Для подібної цілі, 14 липня 2021 року був прийнятий пакет «Fit for 55», який представляє комплексний та взаємопов'язаний набір пропозицій щодо внесення змін до чинних та пропонування нових нормативних актів³⁸. Важливими пунктами даної ініціативи є ревізія та переробка системи торгівлі викидами ЄС, перегляд Директиви з оподаткування енергії (ETD) та внесення змін до Директиви про стимулювання виробництва енергії з відновлюваних джерел (RED) для реалізації амбіційної мети нової кліматичної цілі на 2030 рік. Також були внесені зміни до Директиви про енергоефективність (EED), перегляд Положення про емісії та поглинання парникових газів пов'язані із землекористуванням, змінами у землекористуванні та лісовим господарством (LULUCF), директиви про розгортання інфраструктури альтернативних видів палива та регламенту про стандарти викидів CO₂ для нових транспортних засобів. До того ж, пакет також вводить п'ять нових пропозицій до законодавства: Механізм коригування вуглецю на кордоні (CBAM), ReFuelEU Aviation – ініціатива щодо збільшення частки сталих авіаційних палив, FuelEU Maritime – ініціатива щодо стимулювання використання відновлюваного та низьковуглецевого палива у морському транспорті, Кліматичний соціальний фонд, Лісова стратегія ЄС. Задачею подібних ініціатив є стимуляція змін у споживанні енергії та ресурсів громадянами та бізнесами, а також сприяння збільшенню сталих державних та приватних інвестицій³⁹.

Задля кращого розуміння не лише загальної кліматичної політики ЄС, але й дипломатичного виміру діяльності необхідно розглянути Механізм коригування вуглецю на кордоні (далі CBAM). У його суті знаходиться корінна потенційна проблема, яка виникає під час розгляду інших запропонованих механізмів, більшість з яких стосується суто внутрішньої діяльності, торгівлі та індустрії ЄС. Первинний та вторинний сектор економіки відчувають посилений

---

³⁸KPMG. (2022, січень). *European Green Deal policy guide Focus on 'Fit for 55 package'*. С. 2 <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/01/green-deal-policy-guide-web-2022.pdf>

³⁹KPMG. (2022, січень). *European Green Deal policy guide Focus on 'Fit for 55 package'*. С. 7 <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/01/green-deal-policy-guide-web-2022.pdf>

тиск через запропоновані зміни до оподаткування у пакеті «Fit for 55» та поширення системи торгівлі викидами на сектори економіки, які були виключеними з неї в минулому. Очевидним є те, що подібні обмеження та правила впливають лише на країни-члени ЄС, що утворює потенційну прогалину. Розширений контроль над викидами ризикує тим, що дешевший, більш шкідливий для клімату імпорт необхідних матеріалів з третіх країн, наприклад, цемент, зведе нанівець будь-які наслідки скорочення викидів (що називається витіком вуглецю). Згідно з переглянутою СТВ ЄС, загальне обмеження на викиди компаній, на які поширюється дія СТВ ЄС, знижуватиметься швидше, ніж раніше, що призведе до підвищення цін на вуглець для виробників ЄС. Водночас, безкоштовні квоти на викиди, які енергоємні галузі промисловості, що зазнають міжнародної конкуренції, отримували роками, будуть поступово скасовані, а це означає, що ці галузі почнуть платити більше за свої викиди вуглецю. Ці вищі витрати на вуглець ризикують призвести до збільшення виробництва, а отже, і викидів, за кордон, що підриває економічну конкурентоспроможність ЄС та глобальні зусилля щодо скорочення викидів вуглецю⁴⁰. Таким чином, імпорт певних груп товарів підлягає збору, який компенсує відсутність ціноутворення на вуглець у країні походження.

Побічна перевага СВМ полягає в тому, що він пом'якшує конкурентні недоліки європейської економіки порівняно з країнами, що не співпрацюють, пом'якшуючи ризики, з якими стикаються промисловість в амбітних країнах. Зрештою, хоча дії ЄС щодо клімату стануть амбітнішими після закінчення терміну дії безкоштовного розподілу квот на викиди, ЄС втрачає ключовий інструмент для супровідної економічної політики. Крім того, перспектива умовних винятків з СВМ пропонує економічний стимул для торговельних партнерів ЄС вживати більш амбітних заходів щодо захисту клімату. Таким

---

⁴⁰OECD. (2025, 21 березня). *EU Carbon Border Adjustment Mechanism: What is it, how does it work and what are the effects?*. <https://www.oecd.org/en/blogs/2025/03/eu-carbon-border-adjustment-mechanism-what-is-it-how-does-it-work-and-what-are-the-effects.html>

чином, СВМ також може впливати на кліматичну політику за межами ЄС⁴¹. СВМ є важливим інструментом, що допомагає захистити європейську промисловість від недобросовісної конкуренції з боку країн зі слабшою кліматичною політикою⁴². Він встановлює ціну на вуглець на імпорту певних товарів з країн без аналогічної ціни на вуглець та приділяє особливу увагу вуглецеві галузям промисловості, включаючи сталь, цемент та алюміній⁴³.

Хоча СВМ зосереджується на 303 вуглецеві товарів, його вплив можна відчувати в кількох секторах. Скасування квот та зниження ліміту загальних викидів негативно впливає на виробників ЄС у охоплених секторах, зменшуючи їхню додану вартість приблизно на 1,06%. СВМ частково компенсує цю втрату до 0,85%, зокрема тому, що він покращує конкурентоспроможність виробників ЄС на внутрішньому ринку, але залишає їх у невідповідному становищі на експортних ринках⁴⁴.

Наступним елементом ЄЗК є Інвестиційний план Європейського зеленого курсу (EGDIP), також відомий як Інвестиційний план сталого розвитку Європи (SEIP), є інвестиційним стовпом «Зеленого курсу». Цей механізм створено задля фінансування сталого переходу, одночасно підтримуючи регіони та громади, які найбільше зазнають його впливу⁴⁵. Інвестиційний план складається з трьох ключових аспектів: фінансування, посилення робочих рамок та підтримку впровадження проєктів ЄЗК. У рамках цього плану, між 2021 та 2030

---

⁴¹Marian F., Kühner A.-K., Flachslund C. (2024). *Selling CBAM –Diplomacy for the European Union’s Carbon Border Adjustment Mechanism*. Kopernikus project Ariadne. <https://doi.org/10.48485/pik.2024.010>

⁴²Beccarello M., Di Foggia G. (2023). *Emissions trading system: bridging the gap between environmental targets and fair competition*. Environmental Research Communications.

⁴³Ahmad, I. (2025). *Review of Content Analysis of EU's Carbon Border Adjustment Mechanism Concerning Consistency with WTO*. International Journal of Law and Legal Advancement.

⁴⁴OECD. (2025, 21 березня). *EU Carbon Border Adjustment Mechanism: What is it, how does it work and what are the effects?*. <https://www.oecd.org/en/blogs/2025/03/eu-carbon-border-adjustment-mechanism-what-is-it-how-does-it-work-and-what-are-the-effects.html>

⁴⁵European Commission. (2020, 14 січня). *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24

роками планувалося збирання та використання приблизно одного трильйона євро, зібраних на боротьбу зі зміною клімату в рамках бюджету ЄС та за допомогою залучення додаткового державного та приватного фінансування. Частина загальних ресурсів буде зосереджена на регіонах, які найбільше зазнають викликів переходу, завдяки запропонованому створенню Механізму справедливого переходу, який має генерувати цільові інвестиції на суму 100 мільярдів євро протягом наступних семи років⁴⁶.

Другою частиною механізмів для боротьби з кліматичною нерівністю є механізм справедливого переходу (Just Transition Mechanism, JTM), прийнятий у січні 2020 року. Він гарантує накопичення 55 мільярдів євро між 2021 та 2027 роками для пом'якшення соціально-економічних наслідків переходу від джерел викиду газів парникового ефекту, особливо для держав-членів та регіонів з високою залежністю від викопного палива, для людей та громадян, які є найбільш вразливими до переходу, а також для компаній та секторів, що працюють у вуглецевовмісних галузях промисловості. Завдяки широкому охопленню Фонд структурований за трьома напрямками: Фонд справедливого переходу, Схема справедливого переходу InvestEU та Кредитний механізм державного сектору^{47 48}.

Як перший стовп, Фонд справедливого переходу (Just Transition Fund, JTF), який набув чинності 1 липня 2021 року, являє собою фінансовий інструмент для підтримки територій, які найбільше постраждали від переходу, шляхом низки заходів, включаючи підтримку продуктивних інвестицій у малі та середні підприємства, трансформацію існуючих вуглецевовмісних заводів, впровадження заходів з відновлення навколишнього середовища, допомогу в

---

⁴⁶European Parliament. (2024, 15 грудня). *European Green Deal Investment Plan (Sustainable Europe Investment Plan)*. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-european-green-deal-investment-plan>

⁴⁷European Commission. (2020, 14 січня). *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24

⁴⁸Sciences Po. (2025, 24 червня). *The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind*. <https://www.sciencespo.fr/chair-sustainable-development/news/the-just-transition-mechanism-making-sure-no-one-is-left-behind/>

пошуку роботи та активну перепідготовку працівників. З огляду на широкий та амбітний спектр цілей фонду, в рамках загальної політики згуртування виділено 19,7 мільярда євро в поточних цінах⁴⁹.

Другий стовп, схема InvestEU «Справедливий перехід», прийнята в березні 2021 року як бюджетна гарантія в рамках програми InvestEU, як очікується, мобілізує 10-15 мільярдів євро переважно інвестицій приватного сектору⁵⁰. Примітно, що Європейська Комісія надає бюджетні гарантії партнерам-виконавцям для надання фінансування прямо чи опосередковано промоутерам проектів, розташованим на територіях справедливого переходу, які мають затверджений Територіальний план справедливого переходу (ТПСП),¹ або проектам, які сприяють досягненню цілей розвитку, викладених у відповідному ТПСП.

Як доповнення до тріади основних складових, Механізм кредитування державного сектору, що діє з серпня 2021 року, поєднує 1,3 млрд євро грантів, що фінансуються з бюджету ЄС, з 6-8 млрд євро позик від Європейського інвестиційного банку для мобілізації 13,3-15,3 млрд євро державних інвестицій у ширшому географічному або секторальному масштабі, як і для другого рівня, але лише для державної інфраструктури, яка не генерує достатнього потоку ресурсів для комерційного фінансування⁵¹.

Перспективи JTM є позитивними, особливо у сприянні соціальній справедливості в рамках Європейського кліматичного порядку денного. Багато держав-членів ще не прийняли ефективних стратегій боротьби зі зміною клімату, залишаючись значною мірою залежними від викопного палива, вугілля та гірничодобувної промисловості. Оскільки ці регіони повинні пройти фундаментальні зміни у своїх моделях зростання, від них очікується значний

---

⁴⁹EUR-Lex. (2025, 20 вересня). *Consolidated text: Regulation (EU) 2021/1056 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the Just Transition Fund.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02021R1056-20250920>

⁵⁰Sciences Po. (2025, 24 червня). *The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind.* <https://www.sciencespo.fr/chair-sustainable-development/news/the-just-transition-mechanism-making-sure-no-one-is-left-behind/>

⁵¹Ibid.

зусилля. Натомість вони отримують посилену фінансову та соціальну підтримку через JTF. Майже 50% з 19,7 мільярдів євро Фонду справедливого переходу на 2021–2027 роки, включаючи Європейський інструмент відновлення, було виділено чотирьом країнам: Польщі (близько 3,8 мільярда євро), Німеччині (близько 2,5 мільярда євро), Румунії (2,1 мільярда євро) та Чехії (1,6 мільярда євро), що сприяло вирішальному розподільчому впливу для допомоги більшості регіонів, які цього потребують⁵².

Попри перспективність інструментів JTM, досягнення повноцінної «справедливості» переходу виходить за рамки механізму. По-перше, справедливий перехід ЄЗК не враховує деякі вразливості, на які впливають як зміна клімату, так і перехід, такі як стать, просторове розташування, етнічна приналежність, вік, інвалідність. Наприклад, перегляд Директиви про оподаткування енергії визначає вразливість лише через наявний дохід, чого недостатньо. По-друге, справедливий перехід не враховує взаємопов'язаність. Хоча жінки, наприклад, непропорційно страждають від екологічного переходу, вони опиняються ще більш у не вигідному становищі, коли стать поєднується з іншою вразливістю⁵³. Це не враховується ні в JTM, ні в інших директивах ЄЗК. Нарешті, справедливий перехід ЄС зосереджений на розподільчій справедливості, яка є важливою для подолання нерівності, спричиненої переходом, але не відповідає вимогам процедурної справедливості, головним чином щодо громадян. Іншими словами, хоча необхідно виявляти несправедливості та знаходити рішення, так само важливо залучати до цього

---

⁵²Official Journal of the European Union. (2021, 05 червня). *Commission Implementing Decision (EU) 2021/1129 of 5 July 2021 setting out the annual breakdown of available allocations under the Just Transition Fund per Member State (notified under document C(2021) 4872)*. https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2021/1129/oj/eng

⁵³Allwood, G. (2020). Mainstreaming Gender and Climate Change to Achieve a Just Transition to a Climate-Neutral Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 58(1), 173–186.

процесу зацікавлені сторони (неурядові організації, профспілки, мешканців), щоб сприяти суспільному прийняттю⁵⁴.

Система торгівлі викидами (СТВ), створена у 2005 році, охоплює вуглецеві галузі промисловості, виробництво електроенергії та внутрішньоєвропейський авіаційний і морський транспорт, викиди парникових газів від яких становлять близько 40 відсотків від загального обсягу викидів ЄС. СТВ є центральним елементом Європейського зеленого курсу, яка вже зазнала значного тиску з метою пом'якшення деяких політичних положень: нову систему ціноутворення на викиди вуглецю для автомобільного транспорту та будівель було відкладено, положення про стале фінансування були пом'якшені, а заборона на автомобілі з двигунами внутрішнього згорання з 2035 року була зроблена менш абсолютною. З моменту свого створення СТВ мала знаходити делікатний баланс: скорочення викидів та збереження конкурентоспроможності найбільш вразливих європейських галузей промисловості. Щоб забезпечити свою політичну та економічну життєздатність, а також запобігти переміщенню до юрисдикцій з менш суворою вуглецевою політикою (витік вуглецю), безкоштовний розподіл квот на викиди став центральним елементом її структури. У системі обмеження та торгівлі квотами їх можна продавати на аукціонах, торгувати ними або розподіляти їх безкоштовно⁵⁵. Безкоштовний розподіл став основним засобом зменшення ризиків витоку вуглецю та, спочатку, сприяння участі в СТВ. Зростання цін на вуглець та поступова відмова від безкоштовних квот суттєво змінили ландшафт доходів СТВ. З 2013 року ця система принесла урядам та ініціативам ЄС понад 245 мільярдів євро доходів від аукціонів. Річний дохід з 2017 року зріс більш ніж у п'ять разів що підкреслює зростаючу роль, яку

---

⁵⁴Sciences Po. (2025, 24 червня). *The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind*. <https://www.sciencespo.fr/chair-sustainable-development/news/the-just-transition-mechanism-making-sure-no-one-is-left-behind/>

⁵⁵Colmer, J., Martin, R., Muûls, M., Wagner, U., J. (2025). Does Pricing Carbon Mitigate Climate Change? Firm-Level Evidence from the European Union Emissions Trading System. *The Review of Economic Studies*. 92(3), 1625–1660. <https://doi.org/10.1093/restud/rdae055>

доходи від аукціонів можуть відігравати у фінансуванні декарбонізації промисловості. Тільки у 2024 році дохід від аукціонів склав 39 мільярдів євро, з яких понад 24 мільярди євро отримали держави-члени, а решта була виділена на рівні ЄС до Інноваційного фонду, Фонду модернізації та Фонду відновлення та стійкості⁵⁶.

Стратегія ЄС «Від ферми до виделки» («From Farm to Fork», F2F) включає низку політичних цілей, які мають наслідки для сільськогосподарського виробництва в ЄС та за його межами. Її напрямом є створення більшої прозорості продовольчих систем країн-членів ЄС, направляючи їх на екологічно чистий курс для здоров'я споживачів. Хоча продовольча безпека та захищеність є пріоритетами, головними цілями стратегії є:

- забезпечення достатньої кількості доступних та поживних продуктів харчування в межах планетарних можливостей;
- скорочення вдвічі використання пестицидів і добрив, а також продажів антимікробних препаратів;
- збільшення площі земель, відведених під органічне землеробство;
- сприяння більш сталому споживанню продуктів харчування та здоровому харчуванню;
- зменшення втрат та відходів харчових продуктів;
- боротьба з шахрайством з харчовими продуктами в ланцюжку постачання;
- покращення добробуту тварин.

Перехід до більш екологічно чистої продовольчої системи має на меті створити нові бізнес-можливості, які позитивно впливають на доходи агропродовольчих операторів⁵⁷. Крім того, цей план ставить акцент на ширших

---

⁵⁶Biancalani, F., Gnecco, G., Metulini, R., Riccaboni, M. (2024). The impact of the European Union emissions trading system on carbon dioxide emissions: a matrix completion analysis. *Scientific Reports*. 14, 19676. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-70260-6>

⁵⁷European Commission. (2020, 14 січня). *From farm to fork*. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/from-farm-to-fork/>

соціальних та економічних вимірах, сприяючи справедливим ланцюгам поставок, просуванню інноваційних практик та пріоритезації здоров'я та благополуччя як споживачів, так і виробників. Ці заходи «від виробника до споживача» слід впроваджувати разом з іншими ініціативами ЄЗК, включаючи Стратегію біорізноманіття на період до 2030 року, нову Спільну сільськогосподарську політику (ССП) та зусилля щодо боротьби із забрудненням повітря.

Наближеним до F2F є Регламент Європейського Союзу щодо вирубки лісів (EUDR), прийнятий у 2023 році. Цей Регламент має на меті вимагати від компаній, які розміщують на ринку ЄС сім продуктів та окремі похідні, демонструвати, що їхні продукти не містять продукти вирубки деревини. EUDR запроваджує нові вимоги до практики корпоративних ланцюгів поставок та встановлює стандарти, спрямовані на сприяння сталому розвитку та стійким ланцюгам поставок⁵⁸.

EUDR є ключовим кроком у боротьбі з вирубкою лісів та підтримці національної політики захисту лісів. EUDR охоплює деревину та шість ключових сільськогосподарських товарів: велику рогату худобу, какао, каву, олійну пальму, каучук, сою, а також вироби з них, такі як яловичина, меблі та шоколад (друкована продукція, така як книги та газети, була виключена зі сфери дії регламенту у грудні 2025 року)⁵⁹. Щоб продаватися на ринку ЄС або експортуватися з нього, ці продукти повинні відповідати наступним трьом умовам: продукція не призводить до вирубки лісів; продукція виробляється відповідно до законів країни походження; на продукцію поширюється заява про належну перевірку, яка показує, що компанія перевірила походження та забезпечила відповідність продукції вимогам EUDR. Це означає, що підприємства повинні продемонструвати, що будь-які товари, що охоплюються

---

⁵⁸World Resources Institute. (2026, 05 березня). *What Is the EU Deforestation Regulation? 8 Key Questions, Answered*. <https://www.wri.org/insights/explain-eu-deforestation-regulation>

⁵⁹SAP SE. (2025, 03 липня). *Все, що потрібно знати бізнесу про EUDR, щоб створити сталий ланцюжок поставок*. <https://www.sap.com/ukraine/resources/eu-deforestation-regulation-guide>.

EUDR, не були вироблені на землях, які були вирубані, і не сприяли деградації лісів після кінцевої дати 31 грудня 2020 року.

Хоча регламент юридично чинний, компанії не зобов'язані починати дотримуватися вимог до 30 грудня 2026 року для великих корпорацій та 30 червня 2027 року для малих підприємств⁶⁰. Впровадження EUDR неодноразово затримувалося. У грудні 2024 року ЄС відклав початок дотримання вимог EUDR на 12 місяців, щоб дати компаніям більше часу на підготовку⁶¹. До вересня 2025 року Європейська комісія повідомила про ще одну можливу річну затримку, посилаючись на проблеми з платформою EUDR, яку компанії повинні використовувати для подання заяв про належну перевірку. Пізніше Європейська комісія запропонувала спростити вимоги для мікро- та малих первинних операторів, а також для підприємств переробки, відклавши дату подання заявки для цих компаній. Потім, 17 грудня, Європейський парламент офіційно схвалив річну затримку: великі компанії не будуть нести відповідальність до 30 грудня 2026 року, тоді як малі компанії з кількістю працівників менше 50 осіб та обсягом продажів менше 10 мільйонів євро (11,7 мільйона доларів США) не повинні дотримуватися вимог до 30 червня 2027 року⁶².

Отже, політико-правові засади, які слугують основою екологічної політики Європейського Союзу на сучасному етапі першочергово базуються на Європейському зеленому курсі та пакеті «Fit for 55», які привносять значну

---

⁶⁰EUR-Lex. (2023, 31 травня). *Consolidated text: Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010 (Text with EEA relevance)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1115-20251226>

⁶¹Official Journal of the European Union. (2024, 23 грудня). *Regulation (EU) 2024/3234 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards provisions relating to the date of application*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3234/oj/eng>

⁶²Official Journal of the European Union. (2025, 23 грудня). *Regulation (EU) 2025/2650 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2025 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards certain obligations of operators and traders*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502650

кількість змін до того, як ЄС провадить кліматичну політику всередині даної міжнародної організації. Цей курс орієнтується на впровадження цілей сталого розвитку, контроль над викидами всередині Європейського союзу, захист довколишнього середовища від надмірної переробки на зони ведення сільського господарства, імплементацію фінансових інcentив для процесів «зеленого переходу» та тарифів на продукти, виробництво яких спричинило велику кількість викидів газів парникового ефекту до атмосфери. Ці механізми часто полягають на добровільну імплементацію та залежать від індивідуальних зобов'язань держав-членів. Особливу увагу у контексті екологічної дипломатії варто приділити СВМ, так як цей механізм напряду впливає на торгівельні відносини між державами, які йому підпорядковуються, та державами поза межами ЄС, так як введення тарифів на продукти вуглецевих індустрій має потенціал сильно змінити ведення дипломатичної діяльності цих країн.

2.2. Механізми та проблеми реалізації екологічної політики ЄС

Імплементація Європейського зеленого курсу всередині Європейського Союзу є достатньо турбулентною та неоднозначною, зокрема через значну кількість політик, які стосуються обмежень для ведення бізнесу чи торгівлі з державами поза ЄС. З моменту запровадження ЄЗК у 2019 році ЄС досяг значного законодавчого прогресу у досягненні своєї мети кліматичної нейтральності до 2050 року, зокрема шляхом прийняття кліматично-енергетичного пакету «Fit for 55». Поточний контекст характеризується високою інфляцією, кризою вартості життя, геополітичною невизначеністю, загрозою конкурентоспроможності та зростаючим навантаженням на державні бюджети⁶³. Таким чином, впровадження Зеленої угоди відбувається у дедалі складніших умовах. Яскравим прикладом негативної реакції на ЄЗК є протести фермерів, які потрапили в заголовки газет влітку 2023 року. Ці протести були спричинені обуренням фермерів суворішими екологічними нормами, уявним

---

⁶³Eurobarometer. (2026, січень). *EP Autumn 2025 survey*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3632>

тиском на доходи від сільського господарства та посиленням конкуренції в торгівлі. Мотиви протестів різнилися в різних країнах і з часом, але існує декілька наскрізних тематик:

- вбачення тиску на доходи фермерських господарств;
- жорсткіші екологічні норми;
- конкуренція в торгівлі⁶⁴.

Початкова хвиля протестів була значною мірою викликана запропонованим скасування субсидій на паливо в Німеччині та екологічні норми, спрямовані на скорочення викидів азоту від тваринництва. В інших регіонах протести були спричинені специфічними для країни проблемами, такими як підвищені виробничі витрати через посуху та обмеження на використання сільськогосподарської води в Іспанії, Франції та Греції. Конкуренція імпорту також викликала протести, зокрема в Польщі та Болгарії через імпорт українського зерна, а також у Бельгії та Франції у відповідь на уявлення про недобросовісну конкуренцію з боку торговельної угоди між ЄС та МЕРКОСУР⁶⁵.

Згодом протести вийшли за межі ЄС, швейцарські фермери демонстрували проти нестабільного соціально-економічного середовища, занепокоєння щодо цін виробників, невизначеності щодо державної підтримки та зростаючих регуляторних вимог. У Великій Британії протести були підживлені опором дешевому імпорту продуктів харчування з торговельних угод після Brexit. Однак ці безпосередні причини були підкріплені більш фундаментальними та системними проблемами, включаючи низькі та нестабільні прибутки, високі витрати на сировину, ринкову силу роздрібних торговців та інших учасників низових сегментів, а також суворі екологічні та

---

⁶⁴Matthews, A. (2024). Farmer Protests and the 2024 European Parliament Elections. *Intereconomics*. 59(2), 83-87. 10.2478/ie-2024-0018.

⁶⁵Bulgarian News Agency. (2026, 20 січня). *European Farmers Protest EU-Mercosur Trade Deal Outside European Parliament, Some 40 Bulgarians Participate*. <https://www.bta.bg/en/news/world/1047033-european-farmers-protest-eu-mercotur-trade-deal-outside-european-parliament-som>

бюрократичні вимоги, все це в умовах постійно мінливого політичного ландшафту⁶⁶.

Примітно, що зростаючі екологічні амбіції Спільної сільськогосподарської політики ЄС та стратегії «Від ферми до виделки» посилили невдоволення фермерів. Ці стандарти розглядаються як такі, що накладають додаткові витрати на фермерів, що посилюються інфляцією та особливо різким зростанням цін на сировину, такі як енергоносії та добрива, після вторгнення Росії в Україну. Фермери також стикаються зі зростаючими ризиками, пов'язаними зі зміною клімату та невизначеністю щодо торговельних угод. Більше того, САП на сьогоднішній день не сприяє глибшому рівню стійкості сільськогосподарських систем⁶⁷.

У відповідь на подібні протести національні уряди та наднаціональні інституції ЄС почали модифікувати плани дій для боротьби зі змінами клімату та збереженням екології. Через ці протести у листопаді 2023 року Європейський парламент відхилив Директиву про стале використання пестицидів, яка мала б встановити цілі держав-членів щодо скорочення використання пестицидів, а згодом її відкликала Комісія⁶⁸. Директива про закон про відновлення природи зрештою була прийнята Парламентом, оскільки депутати Європарламенту від Європейської народної партії (ЄНП) були розділені з цього питання, але кілька цілей, що стосуються сільськогосподарських екосистем, були вилучені або розмиті після політичної домовленості з Радою. Оновлена Директива про викиди від промисловості та вирощування худоби була схвалена Парламентом і Радою та ввійшла у силу 4 серпня 2024 року, але пропозиція Комісії включити до її сфери дії більше

---

⁶⁶Matthews, A. (2024). Farmer Protests and the 2024 European Parliament Elections. *Intereconomics*. 59(2), 83-87. 10.2478/ie-2024-0018

⁶⁷Buitenhuis, Yannick & Candel, Jeroen & Termeer, Katrien & Feindt, Peter. (2022). Reconstructing the framing of resilience in the European Union's Common Agricultural Policy post-2020 reform. *Sociologia Ruralis*. 62(3), 564-586. 10.1111/soru.12380

⁶⁸European Parliament. (2023, 22 листопада). *No majority in Parliament for legislation to curb use of pesticides*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231117IPR12215/no-majority-in-parliament-for-legislation-to-curb-use-of-pesticides>

промислових свинарських та птахівничих господарств, а також великої рогатої худоби, була здебільшого відхилена. Комісія також вирішила не вносити Рамковий закон про стале використання продовольчих систем, спрямований на врахування сталого розвитку в усіх сферах політики, пов'язаних з харчовими продуктами, протягом свого поточного мандату. Гострою проблемою для фермерів також став той факт, що зерно з України заповонило ринки ЄС після того, як ЄС скасував усі тарифи як акт солідарності у відповідь на війну Росії проти України⁶⁹. Єврокомісія у січні 2024 року запропонувала подальше поновлення автономних торговельних заходів на один рік, починаючи з червня 2024 року. Щоб врахувати заперечення секторів цукру, птиці та яєць, було запроваджено додаткові посилені захисні заходи, згідно з якими торговельний режим для цих продуктів повертався б до початкових тарифних квот, якщо імпорт з України перевищував би середні рівні у 2022 та 2023 роках. Парламент запропонував поширити цей захисний режим на зернові, а також на мед, а також включити 2021 рік до базового рівня імпорту для активації захисного положення (таким чином посиливши захисне положення, оскільки український імпорт був значно меншим у тому році). Трестороння угода з Радою у березні 2024 року охоплювала додаткові продукти, але не пшеницю, і не включала 2021 рік до базового рівня для активації. Польща, Угорщина та Франція на саміті Європейської Ради 21-22 березня 2024 року наполягали на прийнятті початкової позиції Європейського парламенту, включаючи пшеницю, а також 2021 рік до базового сценарію, що, за оцінками, мало коштувати Україні 1,2 мільярда євро щорічно. Лідери ЄС звернулися до Ради та Комісії з проханням працювати над вирішенням цих питань «справедливим та збалансованим чином, готуючи рішення в рамках Угоди про асоціацію між ЄС та Україною/Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі». Внутрішні

---

⁶⁹Center for Strategic and International Studies. (2024, 20 лютого). *Fracturing Solidarity: The Grain Trade Dispute between Ukraine and the European Union*. <https://www.csis.org/analysis/fracturing-solidarity-grain-trade-dispute-between-ukraine-and-european-union>

занепокоєння щодо протестів фермерів виявляються переважаючими обіцянки допомогти Україні⁷⁰.

Громадські протести на низовому рівні дедалі більше безпосередньо впливають на більш інституціоналізовані політичні рухи. Коаліції між громадськими протестами та політичними партіями, які організуються проти Європейського зеленого курсу та аналогічних політик національного рівня, зміцнилися, а партії, що ставляться до кліматичних скептиків, набирають обертів на виборах по всій Європі. У Нідерландах їхні скарги на нову екологічну політику призвели до створення нової політичної партії, Фермерсько-громадянський рух (ВВВ) наприкінці 2019 року. Партія ВВВ була обрана з одним місцем у парламенті Нідерландів у 2021 році, а в березні 2023 року стала найбільшою партією в сенаті Нідерландів, вигравши вибори у всіх 12 провінціях Нідерландів. ВВВ – це аграрна та правопопулістська партія, яку відносять до центр-правих або праворадикальних партій⁷¹⁷². Набрала вона свою популярність саме завдяки цьому популізму та протидії певним екологічним проєктам, і дійсно, зв'язок між громадянською та політичною сферами як правило, функціонує ефективніше в антикліматичній, ніж прокліматичній частині дебатів щодо політики ЄС. Європейські ультраправі партії тепер включили опозицію до кліматичної політики як ключовий принцип своїх політичних платформ. Лідери правого популізму по всій Європі, такі як Герт Віддерс у Нідерландах та Марін Ле Пен у Франції, дедалі частіше наголошують на своїй опозиції до кліматичної політики, поряд зі своїм традиційним нативістським етнонаціоналізмом⁷³.

---

⁷⁰Matthews, A. (2024). Farmer Protests and the 2024 European Parliament Elections. *Intereconomics*. 59(2), 83-87. 10.2478/ie-2024-0018

⁷¹BBC. (2023, 16 березня). *Farmers' protest party win shock Dutch vote victory*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64967513>

⁷²Van Hees, C., Van Schaik, L., Zwaan, P. (2024). *How Dutch farmers' protests evolved into political mobilisation*. Clingendael – the Netherlands Institute of International Relations.

⁷³Balfour, R., Stefan, L. (2024). *Charting the Radical Right's Influence on EU Foreign Policy*. Carnegie Endowment for International Peace.

Бізнес по всій Європі виступає за перегляд екологічного законодавства, яке вони вважають обтяжливим та неефективним. Цей наратив є частиною ширшої тенденції в ЄС, яка полягає у відході від зосередження уваги на пріоритетах зеленого переходу до зосередження на економічній конкурентоспроможності та безпеці, особливо в умовах руйнування міжнародного порядку. Корпоративні лобістські групи очолили кампанії проти правового захисту, спрямованого на широкий спектр екологічних та соціальних проблем, на користь конкурентоспроможності європейського бізнесу.⁷⁴ Праворадикальна партія «Альтернатива для Німеччини» (AfD) впродовж 2024 року постійно зростала своїм впливом на виборах у німецьких землях. Партія, яка раніше мала свої опорні позиції в колишній Східній Німеччині, тепер почала здобувати перемоги в західних землях Федеративної Республіки. Це відбувається в той час, коли основні проблеми електорату AfD, включаючи міграцію, економіку та безпеку, повертаються до публічних дебатів. Коли влітку 2023 року розпочалися великі дебати щодо пропозиції федерального уряду щодо Закону про енергетику будівель, який забороняє встановлення газових та мазутних котлів з 2024 року, партія «Альтернатива для Німеччини» (AfD) (яка належить до групи «Ідентичність та демократія» в ЄП) швидко скористалася побоюваннями виборців щодо соціального та економічного спаду в умовах високої інфляції. Тепловий насос, який є «зеленою» альтернативою, станом на січень 2025 року коштував приблизно вдвічі дорожче порівняно з газовим котлом у Німеччині. У розпал політичної кризи радикальні праві використовували тепловий насос як символ недоступної енергетичної та кліматичної політики уряду⁷⁵. Дебати призвели до відтермінування поступової відмови від газових котлів на два-чотири роки. Крім того, законодавство було

---

⁷⁴BusinessEurope. (2025, 22 січня). *Reducing regulatory burden to restore the EU's competitive edge*. [https://www.bussinesseurope.eu/publications/reducing-regulatory-burden-to-restore-the-eus-competitive-edge/](https://www.business europe.eu/publications/reducing-regulatory-burden-to-restore-the-eus-competitive-edge/)

⁷⁵Politico. (2023, 04 жовтня). *How the far right turned heat pumps into electoral rocket fuel*. <https://www.politico.eu/article/robert-lambrou-alternative-for-germany-heat-pump-election-climate-change/>

переглянуто, щоб воно охоплювало лише нові системи опалення в нових будівлях у певних районах. Цей перегляд означає, що кліматичні цілі для будівельного сектору, ймовірно, не будуть досягнуті⁷⁶.

Щодо СВAM, так як його повноцінна дія почалася з 2026 року, існує менше прямих результативних даних, проте підготовчі аспекти цього механізму вже дають про себе знати, а сам процес дії значно проаналізованим, зокрема на прикладах Швеції та Естонії. Ці держави все ж таки зіткнулися з труднощами у впровадженні СВAM через його широкий спектр наслідків, який охоплює як вітчизняну, так і міжнародну промисловість і впливає на імпортерів різних типів та розмірів. Впровадження СВAM в Естонії демонструє нюансовану взаємодію сприятливих та перешкоджаючих факторів, які суттєво вплинули на процес. За інформацією EU Green Tracker, одним із найпомітніших перешкоджаючих факторів на ранніх етапах була відсутність прозорості та співпраці під час переговорів щодо регулювання». Міністерство клімату співпрацювало з Податковою та митною радою Естонії та Радою з питань навколишнього середовища, щоб сприяти спільному розумінню та відчуттю відповідальності за регулювання СВAM, роз'яснюючи неоднозначності в термінології та забезпечуючи цілісний підхід до впровадження. Ці зусилля включали регулярні обговорення в робочих групах, які роз'яснювали неоднозначності та вселяли впевненість у відповідальності відповідних органів. Естонська передова система інформації про імпорт стала ключовою перевагою, що дозволило оптимізувати звітність та безпосередньо експортувати дані до національного реєстру. Проактивна комунікація, що забезпечується інформаційною системою Податкової та митної ради Естонії, попереджає користувачів про майбутні зобов'язання, даючи компаніям час підготуватися задовго до повного впровадження. Це зменшує перебої та адміністративне навантаження на підприємства, забезпечуючи більш плавний перехід. Ще

---

⁷⁶European Environmental Bureau. (2023, 08 вересня). *German Building Law Puts Europe's Heating Transition On Shaky Grounds*. <https://eeb.org/en/german-building-law-puts-europes-heating-transition-on-shaky-grounds>

одним сприятливим фактором є попередній досвід Естонії з Системою торгівлі викидами, яка дала зацікавленим сторонам розуміння управління політикою, пов'язаною з вуглецем⁷⁷.

Ситуація у Швеції проходить зі схожою кількістю та об'ємом складнощів. Значна проблема виникла під час початкових переговорів між Комісією та державами-членами щодо розподілу праці. Держави-члени спочатку чинили опір управлінню сховищем даних СВАМ та видачі сертифікатів через високий адміністративний та фінансовий тягар. Зрештою, Комісія погодилася взяти на себе ці обов'язки, дозволивши державам-членам зосередитися на впровадженні без розробки складних, децентралізованих ІТ-систем. Це рішення сприяло більш ефективному розгортанню СВАМ, особливо у Швеції, де ЕРА змогла адаптувати існуючі ІТ-системи, що використовуються для EU ETS, лише з незначними коригуваннями. Однак затримки в переговорах скоротили час підготовки, залишивши Швеції менше року, щоб бути повністю готовою до початку перехідного етапу. Ці короткі терміни ускладнили зусилля щодо належного інформування імпортерів про їхні нові зобов'язання. Визначення відповідних ролей та обов'язків серед шведських органів влади також зайняло багато часу, що вимагало розширення мандата ЕРА та створення нових адміністративних структур. Підтримка Комісії через консультації, семінари з нарощування потенціалу та ІТ-консультації сприяла процесу впровадження, уточнюючи технічні аспекти та допомагаючи Швеції узгодити свої національні процеси з правилами ЄС. Проте непередбаченим викликом стала недооцінка кількості підприємств, що підпадають під регулювання СВАМ. Спочатку очікувалося, що їх буде менше 5000, але фактична цифра перевищила цю оцінку, що вимагало додаткових ресурсів для обробки майбутніх декларацій СВАМ. Станом на кінець 2025 року лише 25-33% компаній дотримуються вимог СВАМ, і багато підприємств не знають про свої зобов'язання. Майбутні виклики включають низький поріг звільнення для СВАМ та труднощі з

---

⁷⁷EU Green Policy Tracker. (б.д.). *The Implementation of Carbon Border Adjustment Mechanism Regulation*. <https://eu-green-tracker.sei.org/?policy=CBAM&country=All>

отриманням точних даних про вбудовані викиди від країн-експортерів. Поточний поріг звільнення у 150 євро може створити адміністративні труднощі, оскільки приватні громадяни, які імпортують товари для некомерційних цілей, все одно повинні будуть декларувати вбудовані викиди – вимога, яку шведські митні системи не мають для виконання. Це може перевантажити ЕРА, оскільки воно відстежує та повідомляє фізичних осіб. Крім того, імпортери також можуть зіткнутися з труднощами в отриманні достовірних даних про вбудовані викиди від виробників у деяких країнах, особливо там, де виробничі процеси менш розвинені або там, де нормативні акти не вимагають такого розкриття інформації. У деяких випадках виробники можуть не бажати надавати цю інформацію, або їхні уряди можуть не підтримувати цілі політики ЄС. Ще однією проблемою впровадження СВМ є те, що методологічні рамки та процеси вимірювання викидів, вбудовані на рівні виробництва, не завжди доступні в країнах, що експортують до ЄС⁷⁸.

Щодо стратегії F2F, її робота також не є ідеальною. З 31 ініціативи в рамках стратегії 15 є відсутніми, а одну було відкликано. Важливими прикладами є відхилення Європейським парламентом ініціативи про стале використання засобів захисту рослин (SUR) та подальше поступове скасування. Крім того, щодо добробуту тварин існує лише одна пропозиція щодо покращення транспорту, тоді як жодного іншого законодавства з цього питання не було представлено. Близьче проблеми з імплементацією можна подивитися на прикладі дослідження про варіацію цієї програми в Австрії.

Те, як Стратегія ЄС реалізується на національному рівні, тісно пов'язане з характеристиками Австрії як провідної країни в органічному сільському господарстві в Європі. Оскільки загальноєвропейського впровадження не існує, Австрія, яка довгий час вважалася піонером сталого розвитку в агропродовольчому секторі, розглядається як приклад для дослідження. Домінуючий проєкт впровадження із сильними повноваженнями щодо

---

⁷⁸EU Green Policy Tracker. (б.д.). *The Implementation of Carbon Border Adjustment Mechanism Regulation*. <https://eu-green-tracker.sei.org/?policy=CBAM&country=All>

прийняття рішень та формування політики переважно блокує реалізацію F2F в Австрії. Історично склалося так, що австрійський сільськогосподарський сектор перебував під сильним впливом консервативних сил, тобто Австрійської народної партії (ÖVP), яка очолює Міністерство сільського господарства, його Асоціацію фермерів, Сільськогосподарську палату. На рівні ЄС саме Європейська народна партія приєднується до домінуючого проекту та блокує реалізацію стратегії F2F.

Опір ЄНП не дивує, оскільки спостерігається послаблення або зупинення інших політик та політик, спрямованих на сталий розвиток, таких як Директива про екологічні заяви або правила боротьби з вирубкою лісів⁷⁹. Домінантний проект використовує риторику, яка підтримує місцеві процеси прийняття рішень щодо продовольчих систем, що, на думку уряду Австрії, суперечить F2F, яка виникла на рівні ЄС. Замість універсально застосовної політики ЄС передбачається підвищення компетенції та прийняття рішень на місцевому рівні, що виправдовується складністю продовольчих систем та різноманітністю місцевих умов. Це відповідає наративу про те, що Австрія вже значно просунулася в практиках сталого розвитку, таких як органічне землеробство, порівняно з іншими державами-членами ЄС. Палата сільського господарства описує це так: «Я думаю, що в Австрії, навіть з цими програмами [такими як F2F], ми маємо дуже стале виробництво. І якщо вся Європа має стати більш сталою, Австрія також повинна щось зробити, щоб стати більш сталою, і я думаю, що це дуже складно для Австрії. Якщо у вас нижчий рівень [сталості], я думаю, що легше щось зробити для навколишнього середовища. Тож ми дуже сталі»⁸⁰.

---

⁷⁹Politico. (2025, 20 червня). *Von der Leyen faces political crisis after groups threaten to withdraw support*. <https://www.politico.eu/article/von-der-leyen-faces-political-crisis-after-groups-threaten-withdraw-support/>

⁸⁰Zambra, C., Linayao, J. C., Bigeard, F., Charret, J., Frattini, C., Kurki, H., Lecot, E., Massar, R., Muller, M., Plank, C. (2026). The EU's Farm to Fork Strategy: a historical-materialist policy analysis of its contested implementation in Austria. *Critical Policy Studies*, 20(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/19460171.2026.2647929>

Основними проблемами домінуючого проекту є економічні фактори, які, здається, ігноруються F2F. Основна увага приділяється загрозі забезпечення належного існування фермерів через зростання витрат та зниження конкурентоспроможності продукції ЄС та Австрії на ринку, що, своєю чергою, може поставити під загрозу продовольчу безпеку в Австрії та Європі. Поєднання фінансово сильної агропродовольчої промисловості та сильної присутності консервативних сил у державних інституціях призводить до сильної влади у прийнятті рішень цього політичного проекту та дозволяє їхнім стратегіям впливати на реалізацію стратегії F2F. Стратегія F2F запровадила цілісний підхід до обговорення продовольчих систем та сприяла формуванню кооперативних інституційних структур в Австрії. Однак ці новостворені інституційні структури є крихкими, а отже, показують, що навіть інституційні досягнення можуть бути тимчасовими та ставати суперечливими. Умови, необхідні для підтримки та подальшого розвитку цих суперечливих інституційних структур, тобто союзи між різними соціальними силами, потребують подальшої уваги для реалізації F2F⁸¹.

Отже, реалізації екологічної політики у межах Європейського Союзу має неоднозначний характер. Попри імплементацію механізмів Європейського зеленого курсу, вони є далекими від власної повної версії та постійно стикаються з опором як від широких верств населення, так і політично. Протести європейських фермерів, які відбувалися декількома хвилями використовуються центр-правими та правими партіями національних урядів держав у власних політичних цілях, використовуючи популізм та публічне невдоволення задля збільшення кількості власного електорату та політичної популярності для протидії іншим аспектам політики, які є пов'язаними з політикою «зеленого переходу». До того ж, навіть ті аспекти ЄЗК, які входять у дію, можуть відкладатися на непевний проміжок часу, втрачати у процесі

---

⁸¹Zambra, C., Linayao, J. C., Bigeard, F., Charret, J., Frattini, C., Kurki, H., Lecot, E., Massar, R., Muller, M., Plank, C. (2026). The EU's Farm to Fork Strategy: a historical-materialist policy analysis of its contested implementation in Austria. *Critical Policy Studies*, 20(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/19460171.2026.2647929>

імплементатії значну кількість власних елементів чи стикатися з проблемами імплементатії через неефективні механізми впровадження. Таке відбувається як через просту комплексність запропонованих проєктів, так і через опір від бізнесу та урядів, які застерігають втратою конкурентоспроможності та іншими короткостроковими наслідками, які приносить фокус на імплементатії цілей сталого розвитку та протистояння змінам клімату.

Підсумовуючи за другим розділом, можна зробити висновок, що основою сучасної європейської кліматичної політики є Європейський зелений курс, який заклав напрямок дій для ЄС задля амбітного зниження викидів у відносно короткочасній перспективі. За допомогою ініціатив, вкладених у нього, та пакету «Fit for 55» він зміг ввести значну кількість нових законів, регламентів та змін до них у законодавство та повсякденну діяльність Європейського Союзу, здійснюючи вплив на міждержавні відносини, економічну діяльність та енергетику держав-членів ЄС. Проте імплементатія ЄЗК стикається з проблемами та браком ефективності в імплементатії та діяльності у державах-членах ЄС як зі сторони уряду, так і певних груп населення, що підгодовує правопопулістські партії національних урядів. Регламенти Європейського Союзу втрачають певну жорсткість внаслідок тиску зі сторони урядів та бізнесу, сповільнюють свою діяльність та не досягають бажаних результатів, у той час як кліматично скептичні урядовці поступово просувають антикліматичний наратив у суспільстві. Попри це, кліматичну внутрішню політику ЄС не можна назвати провальною, так як вона все ще досягає значних результатів, які вирізняють цю організацію поміж іншими. Держави-члени ЄС все ще дотримуються більшості кліматичних вимог європейського законодавства, досягають зниження викидів, збереження власної екології або встановлення цілей сталого розвитку на своїх територіях.

РОЗДІЛ 3

ЗОВНІШНЯ ЕКОДИПЛОМАТІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1. Екодипломатія ЄС з третіми державами

Екодипломатія Європейського Союзу також поширюється на зовнішні держави. Окрім простих систем переговорів, ЄС має певні програми. Зокрема, ЄС активно співпрацює з третіми країнами для сприяння зеленому переходу та відокремлення зростання від викидів. Боротьба зі змінами клімату є невід'ємною частиною зовнішньополітичного порядку денного ЄС. За допомогою дипломатії та ініціатив у сфері співпраці ЄС прагне просувати глобальні кліматичні дії та підтримувати країни-партнери в їхніх зусиллях щодо боротьби зі зміною клімату. Це включає просування політичних заходів, що підтримують перехід до кліматичної нейтральності або низьковуглецевої економіки, а також допомогу країнам у формуванні кліматичної стійкості. Подібні дії диктуються програмами та курсами, закладеними у Європейському зеленому курсі⁸². Для поглиблення співпраці з іншими країнами у сфері клімату ЄС використовує низку інструментів та засобів:

- діалоги на високому рівні з питань, пов'язаних з кліматом. Подібні діалоги – це регулярні двосторонні обміни з окремими країнами-партнерами, які використовуються для підготовки багатосторонніх переговорів щодо клімату та співпраці з метою більш амбітних внутрішніх дій у сфері клімату. Діалоги високого рівня є корисним інструментом для сприяння новій або поглибленню існуючої технічної співпраці на двосторонньому рівні;
- Зелені альянси та Зелені партнерства, які є двосторонніми рамками для посилення діалогу та співпраці з ключовими країнами-партнерами ЄС щодо дій у сфері клімату, переходу на чисту та справедливую енергетику, захисту навколишнього середовища та інших сфер, що стосуються зеленого переходу;

---

⁸²European Commission. (б.д.). *Cooperation on climate action with non-EU countries*. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/eu-engagement-climate-action-non-eu-countries/cooperation-climate-action-non-eu-countries_en

- партнерства за справедливий енергетичний перехід (JETP) – це двосторонні рамки, які допомагають мобілізувати фінансові ресурси для підтримки країни в її зусиллях щодо нових та більш амбітних кліматичних цілей та зниження викидів парникових газів. JETP також надають допомогу громадам, які потребують найбільшої підтримки під час переходу, оскільки вони значною мірою залежать від виробництва викопного палива. JETP – це двосторонні рамкові угоди між Канадою, Данією, ЄС загалом, Францією, Німеччиною, Норвегією, Великою Британією, США та іншими країнами;
- кліматичні діалоги ЄС мобілізують європейський досвід для підтримки взаємного навчання. Проект базується на діалогах з питань кліматичної політики та співпраці з провідними економіками та доповнює їх, він сприяє обміну та співпраці між національними адміністраціями, бізнес-спільнотами, академічними колами та зацікавленими сторонами громадянського суспільства, підтримуючи прогрес у досягненні цілей Паризької угоди.

Діалоги на високому рівні відбуваються відносно часто та з великою кількістю держав, незалежно до їх рівня асоціації з Європейським Союзом. Прикладом таких зустрічей можна навести зустріч 1 жовтня 2025 року європейського комісара з питань клімату, нульового рівня викидів та чистого зростання Вопке Хукстра та міністра довкілля, урбанізації та зміни клімату Туреччини Мурат Курум у Брюсселі. Це є третім діалогом на високому рівні між ЄС та Туреччиною з питань клімату за присутності заступників міністра торгівлі та міністра довкілля, урбанізації та зміни клімату Туреччини. Після прийняття першого турецького кліматичного закону у липні 2025 року, діалог став можливістю для Європейського Союзу та Туреччини зміцнити свою співпрацю з питань клімату та обмінятися інформацією про їхній відповідний прогрес у прийнятті та впровадженні кліматичної політики. Діалог дозволив обом сторонам підтвердити свою спільну відданість Рамковій конвенції зі змін клімату ООН та Паризькій угоді. Обидві сторони також підкреслили нагальну

необхідність прогресу на тридцятій Конференції сторін для усунення розривів між зобов'язаннями та їх виконанням. У цьому контексті обидві сторони обмінялися думками щодо своїх зусиль щодо пом'якшення наслідків зміни клімату в рамках нових національно визначених внесків. У діалозі також було розглянуто поточну спільну технічну роботу, зокрема щодо ціноутворення на вуглець з огляду на майбутнє створення системи торгівлі викидами Туреччини, а також щодо адаптації. Обидві сторони домовилися запровадити більш структурований та регулярний обмін інформацією щодо Механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні в рамках двостороннього діалогу високого рівня з питань клімату. Вони також дослідили нові сфери співпраці, такі як справедливий перехід та вугілля, і підтвердили важливість цього діалогу як платформи для обміну думками, сприяння співпраці та просування як впровадження, так і амбіцій щодо дій у сфері клімату⁸³.

Іншим прикладом подібної зустрічі з неєвропейською державою є діалог на високому рівні між ЄС та Колумбією, який відбувся 11 лютого 2025 року в палаці Сан-Карлос, штаб-квартирі Міністерства закордонних справ Колумбії⁸⁴. Це був другий діалог подібного рівня з питань клімату та довкілля між цими акторами міжнародних відносин. З колумбійського боку зустріч очолили Адріана Мендоса, директорка з економічних, соціальних та екологічних питань Міністерства закордонних справ, відповідальна за канцелярію Міністерства закордонних справ, Лілія Татіана Роа Авенданьо, заступниця міністра з питань екологічного землекористування; Патрісія Кортес, директорка з питань Європи Міністерства закордонних справ, Марія Саралукс Вальбуена, директорка з питань зміни клімату та управління ризиками Міністерства довкілля та сталого розвитку; та представники Міністерства фінансів та державного кредитування.

---

⁸³European Commission. (2025, 02 жовтня). *EU and Türkiye hold High-Level Dialogue on Climate*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/eu-and-turkiye-hold-high-level-dialogue-climate-2025-10-02_en

⁸⁴European Commission. (2025, 14 лютого). *High Level Dialogue on climate between Colombia and the EU*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/high-level-dialogue-climate-between-colombia-and-eu-2025-02-14_en

Від імені Європейського Союзу делегацію очолювала Діана Акконсія, директорка з міжнародних справ та фінансування клімату Генерального директорату Європейської Комісії з питань боротьби зі зміною клімату, яку супроводжували Йорг Шрайбер, тимчасовий повірений у справах ЄС у Колумбії; Лукас Вісек, член дипломатичної робочої групи з питань ціноутворення на вуглець Генерального директорату Європейської Комісії з питань боротьби зі зміною клімату; Альберто Менгіні, керівник відділу співробітництва Делегації ЄС у Колумбії; Ерік Джененс, радник з питань довкілля, клімату та зайнятості Делегації ЄС у Колумбії. На цьому другому діалозі високопосадовці обох сторін домовилися продовжувати спільну роботу для прискорення переходу на зелену енергетику та вирішення нагальних кліматичних проблем. Цей діалог відбувся після того, як ЄС та Колумбія заклали основу для діалогу на високому рівні у 2022 році. Під час діалогу обидві сторони обговорили спільні пріоритети та виклики, включаючи шлях до кліматичної нейтральності, справедливий енергетичний перехід, а також співпрацю в галузі адаптації та фінансування кліматичних змін. Обидві сторони обмінялися думками щодо стану підготовки своїх національно визначених внесків. Обидві сторони підтвердили свою непохитну відданість Паризькій угоді та необхідність активізації дій у цьому десятилітті для різкого скорочення викидів, щоб утримати підвищення температури на рівні 1,5°C у межах досяжності⁸⁵.

Наведені факти свідчать про те, що подібні діалоги грають роль фундаменту для подальших кліматичних дій. За їх допомогою ЄС може обговорити зобов'язання, побудувати зв'язки з третіми державами, планувати законопроекти та майбутні угоди у двосторонньому порядку. Вони є найлегшим та найбільш доступним засобом для встановлення дипломатичних відносин, які можуть пізніше перерости до більш плідних та взаємних угод

---

⁸⁵European Commission. (2025, 14 лютого). *High Level Dialogue on climate between Colombia and the EU*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/high-level-dialogue-climate-between-colombia-and-eu-2025-02-14_en

щодо проблем екології та змін клімату. Загалом, подібні зустрічі є доволі простими та індивідуальними, тому перелічувати їх усі не є доцільним. Вони мають доволі подібну структуру та результати до звичних дипломатичних візитів та зустрічей на високому рівні між державами для вирішення будь-яких проблем, як кліматичних, так і тих, які стосуються інших національних інтересів держави.

Більш глибоким підходом є партнерства за справедливий енергетичний перехід (JETP). Вони напряму стосуються держав, які мають слабшу економіку у порівнянні з державами Європейського Союзу чи інших могутніх держав світу⁸⁶. Зміни клімату приносять більше шкоди біднішим державам, які у свою чергу мають менший потенціал протидії їм, та часто не можуть собі дозволити швидко переходити до більш сталих моделей економіки та ведення діяльності держави⁸⁷.

Першим з подібних введених планів був Інвестиційний план справедливого енергетичного переходу Південної Африки (JET-IP). Цей план – це угода на суму 8,5 млрд доларів США, спрямована на допомогу Південній Африці у декарбонізації своєї економіки, укладена на COP26 у 2021 році. Задекларованою причиною існування цього плану була допомога Південній Африці досягти цілей, викладених у її національно визначеному внеску до Паризької угоди, та запобігти викидам від 1 до 1,5 гігатонн парникових газів. Партнерство має на меті прискорити декарбонізацію економіки Південної Африки, зосереджуючись на електроенергетичній системі, щоб допомогти їй досягти амбітних цілей, викладених в оновлених Національно визначених внесках щодо викидів. Воно мобілізує початкові зобов'язання у розмірі 8,5 мільярда доларів США для першого етапу фінансування за допомогою різних

---

⁸⁶The Institute for Human Rights and Business. (2024, 06 листопада). *What are JETPs? (Just Energy Transition Partnerships)*. <https://www.ihrb.org/resources/what-are-jetps-just-energy-transition-partnerships>

⁸⁷European Commission. (2025, 20 січня). *Joint article on Just Energy Transition Partnerships*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/joint-article-just-energy-transition-partnerships-2025-01-20_en

механізмів, включаючи гранти, пільгові кредити та інвестиції, а також інструменти розподілу ризиків, зокрема для мобілізації приватного сектору. Очікуваннями від цього плану є запобігання викидам до 1-1,5 гігатонн протягом 20 років із часу заключення та підтримка Південної Африки у відмові від засобів вироблення енергії на основі вугілля та прискоренні переходу до економіки з низьким рівнем викидів, стійкої до змін клімату. Глава держави Південно-Африканської Республіки, президент Сиріл Рамафоса, висловив свою підтримку декларації: «Південна Африка вітає зобов'язання, взяте в Політичній декларації, щодо підтримки реалізації нашого переглянутого Національно визначеного внеску, який відображає амбітні зусилля нашої країни щодо підтримки глобальної боротьби зі зміною клімату. Ми з нетерпінням чекаємо на довгострокове партнерство, яке може слугувати відповідною моделлю підтримки дій у сфері клімату від розвинених до країн, що розвиваються, визнаючи важливість справедливого переходу до низьковуглецевого, кліматично стійкого суспільства, яке сприяє зайнятості та забезпеченню засобів до існування»⁸⁸.

Цей інвестиційний план, по суті, став шаблоном, на якому створювалися інші. Точніше, саме південноафриканський аналітичний центр Meridian Economics у 2018 році розробив структуру, яка згодом стала JETP. Спочатку названа «Транзакцією справедливого енергетичного переходу» («Just Energy Transition Transaction»), пропозиція Meridian спиралася на їхню роботу з моделювання, яка показала, що можна видалити гігатонну вуглецю з глобального бюджету за ціною нижчою за ринкову⁸⁹. У вересні 2019 року Рамафоса публічно представив концепцію транзакції справедливого енергетичного переходу на Кліматичному саміті Генерального секретаря

---

⁸⁸European Commission. (2021, 2 листопада). *France, Germany, UK, US and EU launch groundbreaking International Just Energy Transition Partnership with South Africa*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_21_5768

⁸⁹Steyn, G., Tyler, E., Roff, A., Renaud, C., Mgoduso, L. (2021). *The Just Transition Transaction: A Developing Country Coal Power Retirement Mechanism*. Meridian Economics, Cape Town: South Africa.

Організації Об'єднаних Націй⁹⁰. Поява цієї пропозиції збіглася з реформами південноафриканської державної енергетичної компанії Eskom; створенням Президентської кліматичної комісії; та плануванням національно-визначеного внеску Південної Африки перед COP26. Більше того, впливові дослідження щодо дострокового виведення з експлуатації вугільних активів, проведені американськими аналітичними центрами та фінансовими установами приблизно у 2020 році, також довели, що поступове виведення з експлуатації світового вугільного парку може бути здійснене за напрочуд низькою – або навіть чистою соціально позитивною – ціною за відносно короткий період часу⁹¹.

Значна частина їхньої роботи була зосереджена на Сполучених Штатах Америки та інших країнах Організації економічного співробітництва та розвитку, але вона також включала обговорення країн, що розвиваються, включаючи Південну Африку, Індонезію, В'єтнам та Індію, – а також видів фінансової підтримки, яку могли б надати фінансисти розвитку та багатосторонні організації, щоб допомогти пришвидшити ефективне виведення з експлуатації вугільних активів. Це дослідження привернуло увагу політиків у країнах Групи міжнародних партнерів (IPG) та слугувало доповненням до роботи Meridian у Південній Африці. Політики, залучені до угоди, сподівалися, що угода з Південною Африкою може слугувати пілотним проектом для інноваційної міжнародної програми фінансування кліматичних заходів, яку можна буде розширити та тиражувати в інших країнах із середнім рівнем доходу.

---

⁹⁰The Department of International Relations and Cooperation of the Republic of South Africa. (2019, 23 вересня). *Statement by H.E. President Cyril Ramaphosa of South Africa to the United Nations Secretary-General's Climate Summit, 23 September, 2019*. <https://dirco.gov.za/statement-by-h-e-president-cyril-ramaphosa-of-south-africa-to-the-united-nations-secretary-generals-climate-summit-23-september-2019>

⁹¹Bodnar, P., Gray, M., Grbusic, T., Herz, S., Lonsdale, A., Mardell, S., Ott, C., Sundaresan, S., and Varadarajan. U. (2020). *How to Retire Early: Making Accelerated Coal Phaseout Feasible and Just*. Rocky Mountain Institute. <https://rmi.org/insight/how-to-retire-early> p.46

Індонезія, В'єтнам та Сенегал підписали угоду під час початкового ажіотажу, але обговорення подальшого розширення в інші країни практично зупинилися. Так, перемовини щодо подібного партнерства з Індією зайшли у глухий кут та не призвели до реального результату⁹². Хоча специфіка чотирьох ЖЕТР значно відрізняється, подвійна мета ефективного глобального скорочення наслідків та управління впливом перехідного періоду на вразливі громади, тим не менш, залишається спільною.

Партнерство «Справедливий енергетичний перехід» Індонезії – це угода на 20 мільярдів доларів щодо декарбонізації вугільної економіки Індонезії, запущена 15 листопада 2022 року на саміті G20. За стилем, подібним до угоди з Південною Африкою, угода з Індонезією передбачає фінансування від усіх країн G7, включаючи Канаду, Італію та Японію. Вона також включає країни, що не є членами G7, тобто Данію та Норвегію⁹³. Аналогічно, у рамках ЖЕТР метою є досягнення Індонезією нульових викидів парникових газів від виробництва електроенергії до 2050 року⁹⁴. Пакет фінансування поєднує гранти, пільгові позики, непільгові позики, гарантії та приватні інвестиції. З загальної суми 10 мільярдів доларів США було обіцяно членами IPG, очолюваними Японією та США, тоді як решту 10 мільярдів доларів США очікують мобілізації сімома приватними фінансовими установами⁹⁵.

Соціалістична Республіка В'єтнам стала наступною державою, яка стала учасником подібного партнерства, разом із підтримкою IPG, до складу якої входять Європейський Союз, Сполучене Королівство Великої Британії та

---

⁹²Clean Energy Wire. (2024, 20 листопада). *India, donor countries give up on Just Energy Transition Partnership – German official*. <https://www.cleanenergywire.org/news/india-donor-countries-give-just-energy-transition-partnership-german-official>

⁹³European Commission. *Just Energy Transition Partnership (JETP) with Indonesia*. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/just-energy-transition-partnership-jetp-indonesia_en

⁹⁴Perusahaan Listrik Negara. *Just Energy Transition Partnership (JETP) with Indonesia*. <https://web.pln.co.id/pln-jetp/jetp-home>.

⁹⁵Selvaraju, S., Indah Pratiwi, A., Sabogal, L., Ahlgren, V. (2025). *Just Energy Transition Partnership grants and country platforms: lessons from Indonesia and South Africa*. Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment. London School of Economics and Political Science.

Північної Ірландії, Сполучені Штати Америки, Японія, Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Італійська Республіка, Канада, Королівство Данія та Королівство Норвегія. Додатковими фінансовими партнерами для В'єтнаму є багатосторонні та національні банки розвитку, а також приватні фінансові установи, координовані Глазгівським фінансовим альянсом за нейтральний рівень вуглецю (GFANZ). План мобілізації ресурсів для В'єтнаму був оголошений у грудні 2022 року на саміті ЄС-АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії) у Брюсселі та викладений у «Політичній декларації про створення Плану мобілізації ресурсів для В'єтнаму» (далі – «Політична декларація»). Політична декларація зобов'язує В'єтнам створити Секретаріат та План мобілізації ресурсів (RMP) для каталізування фінансування, а також удосконалити нормативно-правову базу щодо відновлюваної енергії та енергетичного переходу з метою розширення як державних, так і приватних інвестицій. У свою чергу, IPG зобов'язується мобілізувати 15,5 мільярдів доларів США протягом наступних трьох-п'яти років за допомогою комбінації фінансових інструментів. Політична декларація також передбачає дворічний процес огляду для оцінки дотримання головних цілей та реформ політики, а також коригування цілей, де це необхідно. Відмінною рисою JETP є те, що його заявленою метою є забезпечення «справедливого» енергетичного переходу, порівняно з багатьма іншими національними та міжнародними зусиллями, спрямованими на стимулювання переходу на зелену енергетику будь-якою ціною. Важливість забезпечення справедливого енергетичного переходу закріплена в Паризькій угоді 2015 року та була підкреслена урядами, організаціями громадянського суспільства та міжнародними партнерами, залученими до JETP у В'єтнамі. У Політичній декларації JETP зазначено, що «...для того, щоб перехід був справедливим та рівноправним, необхідні регулярні консультації, зокрема зі ЗМІ, неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами, щоб забезпечити широкий соціальний консенсус»⁹⁶.

---

⁹⁶European Commission. (2022, 14 грудня). *Political Declaration on establishing the Just Energy*

Таким чином, вона зобов'язує партнерів: «...керувати справедливим переходом відповідно, зокрема, до Декларації МОП про основоположні принципи та права у сфері праці, щоб забезпечити, щоб усе суспільство могло отримати вигоду від зеленого переходу, розширити доступ до доступної енергії та взаємодіяти з відповідними організаціями та зацікавленими сторонами, щоб допомогти задовольнити потреби тих, хто найбільше постраждав від зеленого переходу...»⁹⁷.

JETP з Сенегалом було встановлено останнім. У червні 2023 року між Сенегалом та IPG було започатковано Партнерство за справедливий енергетичний перехід, яке координують Німеччина та Франція⁹⁸. План був розроблений урядом для підтримки декарбонізації енергетичного сектору та одночасного сприяння інклюзивному зростанню. Він є частиною Національної стратегії розвитку Сенегалу на 2025–2029 роки та Національного енергетичного пакту в рамках Місії 300. Його підготовку фінансував Африканський банк розвитку (AfDB) через Фонд сталої енергетики для Африки (SEFA) в рамках Програми каталізатора енергетичного переходу Африки (AETC).

Центральна мета полягає в трансформації енергетичного балансу країни шляхом збільшення частки відновлюваної енергії до 40% встановленої потужності до 2030 року, одночасно забезпечуючи загальний доступ до електроенергії для всіх сенегальських домогосподарств. План окреслює низку пріоритетних інвестицій у сонячну енергетику, накопичення енергії, енергетичні мережі та електрифікацію сільських районів, з особливим акцентом на зниження витрат на електроенергію та підвищення фінансової стійкості сектору. Вісім стратегічних напрямків формують основу цієї дорожньої карти,

---

Transition Partnership with Viet Nam.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7724

⁹⁷European Commission. (2022, 14 грудня). *Political Declaration on establishing the Just Energy Transition Partnership with Viet Nam.*
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7724

⁹⁸Federal Ministry of Economic Cooperation and Development of Germany. (б.д.). *Just Energy Transition Partnership with Senegal.* <https://www.bmz.de/resource/blob/239128/jetp-political-declaration-senegal.pdf>

починаючи від розвитку відновлюваної енергетики та чистого приготування їжі до просування зеленої мобільності та нових галузей промисловості, таких як зелений водень⁹⁹. Ці напрямки також включають заходи енергоефективності та програми, що сприяють зв'язку між енергетикою, водою та сільським господарством. Для швидкої реалізації було відібрано вісім проектів «швидкого виграшу», включаючи три сонячні фотоелектричні електростанції потужністю 100 МВт та масштабну програму електрифікації сільських районів.

Загальні потреби у фінансуванні оцінюються приблизно в 9 мільярдів євро на період 2025–2030 років, і, за планом, IPG надає перший транш починаючи з 2025 року у розмірі 2,5 мільярда євро у вигляді грантів та пільгових позик¹⁰⁰. Решта коштів будуть мобілізовані через багатосторонніх кредиторів, приватний сектор та інноваційні інструменти, такі як зелені облігації та кліматичні фонди. Окрім енергетичного виміру, план робить сильний акцент на соціальній та економічній справедливості. Його метою є створення кваліфікованих робочих місць, зміцнення місцевого контенту та заохочення активної участі жінок і молоді. Поєднуючи сталий розвиток та рівність, енергетичний перехід Сенегалу є важливим важелем економічної трансформації та моделлю для Західної Африки.

Переговори з Сенегалом щодо потенційної JETP були франко-німецькою ініціативою, певною мірою політично мотивованою, хоча вона також була зумовлена бажанням підтримати значно слаборозвинену країну на ранніх стадіях розвитку з нульовими викидами. Окрім Німеччини та Франції, які координують JETP, IPG складається з Великої Британії, Канади та Європейського Союзу. Офіційною метою JETP є підтримка зобов'язання Сенегалу до справедливого енергетичного переходу, заснованого на 40-

---

⁹⁹Africa Energy Portal. (2025, 13 листопада). *Senegal Takes a Major Step Forward in Its Energy Transition*. <https://africa-energy-portal.org/news/senegal-takes-major-step-forward-its-energy-transition>

¹⁰⁰Africa Energy Portal. (2025, 13 листопада). *Senegal Takes a Major Step Forward in Its Energy Transition*. <https://africa-energy-portal.org/news/senegal-takes-major-step-forward-its-energy-transition>

відсотковій відновлюваній енергії. Її головною стратегічною метою є забезпечення енергетичного суверенітету, який насамперед гарантує універсальний доступ до недорогих, низьковуглецевих енергетичних послуг, а також розширення економічних можливостей громадян та конкурентоспроможність промисловості. Вона також спрямована на покращення мобільності в столиці Дакарі. Енергетичний перехід є одним із чотирьох кластерів системної трансформації, обраних в ініціативі для спільної розробки довгострокової, низьковуглецевої та кліматично стійкої стратегії для Сенегалу.

Підписаний JETP також визнає бажання Сенегалу сприяти видобутку газу як перехідній технології. Цей пункт виявився спірним протягом усього процесу, оскільки європейські країни критично ставилися до включення газу до угоди JETP¹⁰¹. Зрештою було вирішено, що ні видобуток газу, ні будь-які інші інвестиції у викопну енергетику не будуть підтримуватися JETP. Однак газ буде визнано частиною сенегальської стратегії енергетичного переходу. Для підтримки мети національної декарбонізації IPG має залучити 2,5 мільйона євро приватних та державних коштів протягом наступних трьох-п'яти років¹⁰². Як саме ці гроші будуть мобілізовані та інвестовані, залишається відкритим питанням.

Іншим засобом співпраці та налаштування відносин з іншими державами у сфері змін клімату для ЄС є Зелені альянси та Зелені партнерства. Зелений альянс – це найповніша форма двосторонньої співпраці, створена в рамках Європейського зеленого курсу, де обидві сторони зобов'язуються

---

¹⁰¹Hähnle, A.-K. (2024). *A Just Energy Transition for Whom? The new gas partnership between Senegal, Germany, and France is neither just nor transitional*. The Rosa Luxemburg Foundation. <https://www.rosalux.de/en/publication/id/51967/a-just-energy-transition-for-whom> С. 2

¹⁰²Ibid.

дотримуватися кліматичної нейтральності та узгоджувати свою внутрішню та міжнародну кліматичну політику для досягнення цієї мети¹⁰³.

Перший Зелений альянс був ухваленим між ЄС та Японією 27 травня 2021 року. Європейський Союз (ЄС) та Японія оголосили про створення Зеленого альянсу для прискорення переходу до кліматично нейтральної, циркулярної та ресурсоефективної економіки протягом наступних десятиліть. Цей альянс є першим у своєму роді для ЄС і являє собою важливу віху у впровадженні Європейського зеленого курсу та Стратегії зеленого зростання Японії¹⁰⁴. Захід «100 міст ЄС-Японія, присвячений кліматичним діям», що відбувся 25 та 26 січня 2023 року, сприяв обговоренню того, як ЄС та Японія можуть посилити співпрацю на рівні міст для досягнення спільної мети – нульових викидів до 2050 року. Цей захід, організований Делегацією Європейського Союзу в Японії та Інститутом глобальних екологічних стратегій, мав на меті сприяти обміну між містами ЄС та Японії шляхом обміну передовим досвідом та рішеннями, що застосовуються провідними містами, і базувався на основі цього альянсу.¹⁰⁵

Подібну угоду склали Королівство Марокко та Європейський Союз 18 жовтня 2022 року у рамках Зеленого партнерства. Це партнерство має на меті прискорити зближення між двома сторонами з таких питань, як довкілля, клімат та сталий розвиток, на основі дорожньої карти ЄЗК, запущеної у грудні 2019 року, та Національної стратегії сталого розвитку Марокко, прийнятої у червні 2017 року¹⁰⁶. Більш конкретно, партнерство зосередиться на трьох основних тематичних напрямках: клімат та енергетика; довкілля, включаючи

---

¹⁰³European Commission. (б.д). *Cooperation on climate action with non-EU countries*. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/eu-engagement-climate-action-non-eu-countries/cooperation-climate-action-non-eu-countries_en

¹⁰⁴European Commission. (2021, 27 травня) *The EU and Japan commit to a new Green Alliance to work towards climate neutrality*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/eu-and-japan-commit-new-green-alliance-work-towards-climate-neutrality-2021-05-27_en

¹⁰⁵Institute for Global Environmental Strategies. (б.д). *EU-Japan 100 Cities Event on Climate Action*. <https://www.iges.or.jp/en/events/20230126>

¹⁰⁶EU MedBridge. (2023, 13 вересня). *A common green horizon: Exploiting the full potential of the EU-Morocco Green Partnership*. <https://www.eumedbridge.eu/news/a-common-green-horizon-exploiting-the-full-potential-of-the-eu-morocco-green-partnership/>

морські та морські питання; та зелена економіка. Вітаючи цю важливу подію, виконавчий віце-президент Європейської комісії з питань ЄЗК Франс Тіммерманс заявив: «Марокко є лідером в Африці, коли йдеться про боротьбу з кліматичною кризою та деградацією навколишнього середовища. Зелене партнерство, яке ми сьогодні уклали, використовує наше спільне зобов'язання вживати заходів проти зміни клімату та використовувати економічні можливості, притаманні зеленому переходу. Разом Європейський Союз та Королівство Марокко можуть прокласти курс на здоровий клімат, процвітаюче довкілля та процвітання для всіх»¹⁰⁷. Зелене партнерство є важливим кроком у подальшому розширенні нашої співпраці в галузі енергетики, клімату та навколишнього середовища, а також прискоренні зеленого переходу на обох берегах Середземного моря.

За схожою системою з Японією, ЄС та Норвегія створили власний Зелений альянс 24 квітня 2023 року для посилення спільних дій у сфері клімату, захисту довкілля та співпраці в галузі чистої енергії та промислового переходу. Угоду підписали в Брюсселі президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн та прем'єр-міністр Норвегії Йонас Гар Стьоре. Згідно з прес-релізом Європейської комісії від 24 серпня 2023 року, обидві сторони підтверджують свою відданість відповідним цілям на 2030 рік щодо скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55% порівняно з 1990 роком та досягненню кліматичної нейтральності не пізніше 2050 року¹⁰⁸. Вони прагнуть утримати зростання глобальної температури в межах 1,5°C згідно з Паризькою угодою, забезпечуючи при цьому енергетичну безпеку, захист навколишнього середовища та права людини. ЄС та Норвегія тісно співпрацюватимуть, щоб забезпечити успішне виконання Паризької угоди та історичної угоди про

---

¹⁰⁷European Commission. (2022, 18 жовтня). *The EU and Morocco launch the first Green Partnership on energy, climate and the environment ahead of COP 27*. https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-and-morocco-launch-first-green-partnership-energy-climate-and-environment-ahead-cop-27-2022-10-18_en

¹⁰⁸European Commission. (2023, 24 квітня). *European Green Deal: New EU-Norway Green Alliance to deepen cooperation on climate, environment, energy and clean industry*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2391

біорізноманіття, досягнутої на конференції ООН з біорізноманіття COP15. Зелений альянс ЄС-Норвегія, підготовлений та узгоджений під егідою виконавчого віце-президента Європейського зеленого курсу Франса Тіммерманса, зосередиться на таких пріоритетних сферах: посилення зусиль щодо боротьби зі зміною клімату, включаючи співпрацю щодо адаптації до клімату, ціноутворення на вуглець, видалення вуглецю, а також уловлювання, транспортування, використання та зберігання вуглецю; посилення співпраці з екологічних питань з акцентом на зупинення та зворотне зростання втрати біорізноманіття, деградації лісів та вирубки лісів, сприяння циркулярній економіці та вирішення питань повного життєвого циклу пластмас, розробку глобальних стандартів управління хімічними речовинами та відходами, а також сталого управління океанами; підтримка переходу до зеленої промисловості та подальше посилення політичної та промислової співпраці через стратегічні партнерства, такі як майбутнє Стратегічне партнерство щодо сталого розвитку сировинних та акумуляторних ланцюгів створення вартості; прискорення переходу на чисту енергію з акцентом на водень та морські відновлювані джерела енергії. декарбонізація транспортного сектору в усіх видах транспорту, з особливою увагою до нульових викидів парникових газів та нульового забруднення в морському судноплаванні; посилення співпраці в регуляторній та бізнес-сфері для встановлення глобальних стандартів для інноваційних екологічних рішень, необхідних для прискорення переходу до циркулярної та нульової економіки; консолідація існуючої співпраці в галузі досліджень, освіти та інновацій у сферах декарбонізації, відновлюваної енергетики та біоекономіки; спільна робота з метою сприяння сталому фінансуванню та інвестиціям, щоб спрямувати Європу на шлях до екологічно стійкої, кліматично нейтральної та стійкої до змін економіки. Зелений альянс – це найповніша форма двосторонньої взаємодії, створена в рамках Європейського зеленого курсу, де обидві сторони зобов'язуються дотримуватися кліматичної

нейтральності та узгоджувати свою внутрішню та міжнародну кліматичну політику для досягнення цієї мети¹⁰⁹.

Зелений альянс Канади та Європейського Союзу діє за ідентичним принципом. Зелений альянс ЄС-Канада був створений 24 листопада 2023 року для зміцнення та подальшого узгодження цілей ЄС та Канади в галузі енергетики, боротьби зі зміною клімату, навколишнього середовища, досліджень та інновацій, а також фінансування кліматичних заходів та біорізноманіття. Він включає спільне зобов'язання просувати амбітні дії щодо зміни клімату на світовій арені шляхом підтримки країн, що розвиваються, та країн, що розвиваються, досягнення глобальних цілей енергоефективності та відновлюваної енергії, а також просування роботи зі скорочення викидів метану. В рамках альянсу ЄС також став партнером канадської програми «Глобальний виклик щодо ціноутворення на вуглець», метою якої є збільшення охоплення глобальних викидів явним ціноутворенням на вуглець до 60% до 2030 року та створення форуму для посиленої співпраці в галузі торгівлі викидами¹¹⁰.

Другим Зеленим партнерством стало партнерство між ЄС та Республікою Корея, укладене 22 травня 2023 року для поглиблення співпраці у сфері боротьби зі зміною клімату, чистої енергії та захисту довкілля. ЄС та Республіка Корея створила дане Зелене партнерство з метою зміцнення двосторонньої співпраці та обміну передовим досвідом у сфері боротьби зі зміною клімату, переходу на чисту та справедливую енергетику, захисту довкілля та інших сферах «зеленого» переходу. Цим партнерством обидві сторони підтверджують своє зобов'язання утримувати підвищення глобальної температури нижче 1,5°C та досягти кліматичної нейтральності не пізніше 2050

---

¹⁰⁹Szulecki, K., Larsen, A.-S., Larsen, B., Philip. G., (2025). *EU-Norway Green Alliance between vision and reality: Exploring the potential and barriers in the critical minerals and battery sectors*. Norwegian Institute of International Affairs.

¹¹⁰Government of Canada. (б.д.). *Canada – European Union Green Alliance*. <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/corporate/international-affairs/partnerships-countries-regions/europe/green-alliance-canada-european-union.html>

року. Крім того, обидві сторони підтвердили свою відданість відповідним цілям на 2030 рік щодо скорочення викидів парникових газів. Зелені партнерства створюються як двосторонні рамки для посилення діалогу та співпраці з ключовими партнерами ЄС. Це комплексна форма двосторонньої взаємодії, створена в рамках Європейського зеленого курсу¹¹¹.

Отже, взаємодіям Європейського Союзу з третіми державами у рамках екологічної дипломатії також пов'язується з Європейським зеленим курсом та відбувається у відокремлених напрямках. Переговори на високому рівні слугують для встановлення дипломатичних зв'язків з третіми державами для заохочення та підтримки один одного у досягненні цілей сталого розвитку та отриманні більшої єдності у майбутній кліматичній кооперації. Зелені альянси та зелені партнерства є механізмами для посилення діалогу та співпраці з ключовими країнами-партнерами ЄС щодо дій у сфері клімату, переходу на чисту та справедливу енергетику, захисту довкілля та інших сфер, що стосуються «зеленого переходу», проте, як і діалоги на високому рівні, є більше інструментами встановлення дипломатичних зв'язків, аніж засобами прямої дії. JETP, з іншої сторони, є засобами підтримки досягнення цілей сталого розвитку та «зеленого переходу» з ключовими державами, що розвиваються. Вони є інвестиційними планами, які сьогодні діють у чотирьох державах та повинні сприяти цим державам у проведенні власного переходу за допомогою політичної та економічної підтримки з боку міжнародної групи партнерів та приватного сектору. Проте ці партнерства не є достатніми, так як об'єми їх фінансування не можуть покрити усі збитки, які необхідні задля реструктуризації економіки та енергетичного сектору держав-реципієнтів інвестицій. Додатково, ці проєкти також несуть певні суперечності між теорією та практикою, так як, наприклад у Сенегалі, діяльність JETP також включає розвідку газу в Сенегалі, включаючи інвестиції, технічну допомогу та закупівлі,

---

¹¹¹European Commission. (2023, 22 травня). *European Green Deal: EU and Republic of Korea launch Green Partnership to deepen cooperation on climate action, clean energy and environmental protection*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2816

фінансово сприяючи переходу на відновлювану енергетику в Сенегалі, що є очевидно суперечливим кроком, так як розробка газу та JETP представляють протилежні світогляди, що підриває авторитет JETP як кліматичного інструменту, а не засобу отримання більшого капіталу.

3.2. Взаємодія ЄС з міжнародними організаціями у рамках екодипломатії

Європейський Союз також стикається з питаннями екологічної дипломатії під час контактів з іншими міжнародними організаціями. Ними можуть виступати будь-які наднаціональні чи міжнаціональні організації, проте головною з них є ООН. Співпраця ЄС та Організації об'єднаних націй бере початок із періоду Кіотського протоколу, який перший ратифікував на додачу до інших держав-члени Союзу. Кооперація між цими організаціями продовжується й досі, так як Конференції сторін слугують дипломатичним майданчиком для держав світу. Участь ЄС у Кіотському протоколі та Паризькій угоді характеризується тим, що Європейський Союз часто лобіює сильніші методи боротьби зі змінами клімату, беручи на себе доволі високі національно визначені внески з обмеження викиду вуглецю та інших газів парникового ефекту в атмосферу. Так, згідно з приблизним кадастром викидів парникових газів ЄАОС, загальні викиди ЄС у 2019 році зменшилися майже на 4% порівняно з 2018 роком. Це скорочення зменшує викиди ЄС приблизно на 24% порівняно з рівнями 1990 року (на 26%, якщо враховувати Велику Британію). Викиди ЄС постійно залишаються нижчими за цільовий показник скорочення на 20% до 2020 року з 2014 року¹¹². Тенденція до зниження викидів відображає сильне та стабільне зростання відновлюваної енергетики в Європі та відхід від вугілля, спричинений, зокрема, зростанням цін на викиди вуглецю. Більше того, падіння у 2019 році відбулося в період економічного зростання, що підкреслює результати ефективної кліматичної політики, що впроваджується по всьому ЄС.

---

¹¹²European Commission. (2020, 30 листопада). *EU greenhouse gas emissions fell in 2019 to the lowest level in three decades*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2816

Це показує, що до 2030 року цілком можливо досягти більш амбітних цілей скорочення викидів, що прокладе шлях до кліматично нейтрального ЄС до 2050 року.

Наглядним прикладом участі ЄС в екологічній дипломатії з ООН є тридцята Конференція сторін, яка відбувалася у Белемі, Бразилія, з 10 по 22 листопада 2025 року, яка мала стати ключовою. Попри значну кількість учасників, конференція характеризувалася глибоко вкоріненими розбіжностями між розвиненими та країнами, що розвиваються, логістичними перешкодами, включаючи тимчасову евакуацію через пожежу, та боротьбою за створення конкретних результатів з найбільш спірних питань. Хоча конференція успішно досягла знакової угоди щодо тропічних лісів та ввела в дію ключові фінансові механізми, вона зрештою не досягла трансформаційного прориву, на який багато хто сподівався. Ключові переговори щодо викопного палива, ринків вуглецю та Глобальної цілі з адаптації були відкладені або розмиті, залишивши по собі як значний прогрес, так і невирішені напружені питання, які значною мірою вплинуть на шлях до КС31 в Туреччині¹¹³. Після року внутрішніх суперечок, які завершилися угодою в останню хвилину щодо нових цілей скорочення забруднення безпосередньо перед початком щорічної конференції ООН, ЄС прагнув обґрунтувати необхідність активізації глобальних зусиль у боротьбі зі зміною клімату. Але на самій конференції, блок з 27 країн зіткнувся з суворою геополітичною реальністю. За відсутності Сполучених Штатів, Америки які на попередніх конференціях співпрацювали з європейцями, щоб просувати більше дій щодо клімату, ЄС намагався боротися з тиском зі сторони Китаю, Індії, Саудівської Аравії та інших економічно зростаючих держав, які сильно покладаються на викопні палива задля забезпечення економічних та енергетичних потреб власних держав. Процеси переговорів були складними та довгими, та доходили до певних інцидентів з боку осіб, що представляли ЄС.

---

¹¹³The Centre for Environment and Development for the Arab Region and Europe. *Analysis of the Key Outcomes of the United Nations Climate Change Conference – COP30*. <https://2025.cedare.org/analysis-of-the-key-outcomes-of-the-united-nations-climate-change-conference-cop30/>

Так, сильною точкою суперечності стала так звана «дорожня мапа» (roadmap) у боротьбі зі змінами клімату та витіснення викопних палив з використання. Подібний сентимент почав виходити на публіку на двадцять восьмій Конференції сторін, де майже 200 країн уклали угоду, закликаючи країни розпочати перехід від викопного палива, що зробило це першою в історії кліматичною угодою, спрямованою на вирішення основної рушійної сили підвищення температури¹¹⁴¹¹⁵. Результат викликав овації в переповненій пленарній залі, що є різким поворотом після двох днів напружених, цілодобових переговорів, під час яких прихильники агресивних кліматичних дій протистояли виробникам викопного палива, таким як Саудівська Аравія. На переговорах також лунали скарги країн, що розвиваються, на те, що багаті країни, такі як США, не роблять достатньо, щоб допомогти їм перейти на чистіші джерела енергії. Ця угода – перший випадок, коли за майже три десятиліття щорічних кліматичних самітів ООН було погоджено чітко сформулювати формулювання, що обмежують використання викопного палива.

Проте, попри дане побиття рекордів, воно не мало за собою великого поштовху, оскільки використовувало висловлення, яке не зобов'язувало держави до активних дій, лише надавало загальновизнаний курс. Це питання піднялося на останній конференції, яка проходила з 10 по 22 листопада 2025 року, де проголошувалися заклики узгодити «дорожню карту» щодо поступової відмови від вугілля, нафти та природного газу. Заклик 82 країн з Європи, тихоокеанських островів, Латинської Америки та Африки одразу ж підняв цю тему на перше місце в порядку денному COP30, зробивши її однією з найсуттєвіших і, ймовірно, суперечливих тем двотижневих переговорів. Одне ім'я, відсутнє у списку, – це США, найбільший у світі виробник нафти і газу, які повністю пропускають переговори. Тим не менш, «це коаліція Глобальної

---

¹¹⁴Politico. (2023, 12 грудня). *COP28 ends with first-ever call to move away from fossil fuels*. <https://www.politico.com/news/2023/12/12/newest-cop28-climate-summit-text-00131257>

¹¹⁵UN Climate Change. (2023, 13 грудня). *COP28 ends with first-ever call to move away from fossil fuels*. <https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era>

Півночі та Глобального Півдня... яка в один голос заявляє, що це питання, яке не можна ігнорувати», – заявив міністр енергетики Великої Британії Ед Мілібенд на прес-конференції. Ці зусилля спрямовані на те, щоб втілити сміливу, але необов'язкову обіцянку, прийняту на кліматичному саміті 2023 року. Проте бажаного результату для ЄС та інших країн зі схожою думкою не сталося. Під кінець конференції почалося створення чорнового варіанту остаточного тексту, який уникав будь-якої дорожньої карти щодо поступової відмови від викопного палива¹¹⁶. На додачу до цього, вихід Сполучених Штатів Америки з міжнародних переговорів щодо клімату створив політичний та фінансовий вакуум, а країни, які взяли участь у флагманській конференції ООН зі зміни клімату, економіка яких значною мірою залежить від виробництва викопного палива, такі як Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати, відкрито виступали проти будь-якої мети чи дорожньої карти щодо поступової відмови від викопного палива¹¹⁷. Подібне рішення для Європейського Союзу було неприйнятним. За словами чотирьох європейських дипломатів, ЄС готувалося накласти вето на остаточну угоду на саміті, якщо країни не погодилися б на активніші зусилля щодо скорочення викидів. Переговорники заявили, що 27 країн єдині у своєму гніві щодо проекту угоди, який бразильське головування на переговорах COP30 запропонувало 21 листопада, заявивши, що він перетнув червоні лінії блоку щодо фінансування та не відображає їхніх прагнень до країн робити більше для скорочення забруднення. Європейська комісія зробила незвичайний крок, опублікувавши коротку промову, яку керівник з питань клімату Вопке Хукстра виголосив на закритому засіданні. За його цитатою: «Саме для цього ми тут, саме для цього ми тут. А потім подивіться на текст. Подивіться на нього. Там нічого з цього немає. Ніякої науки. Ніякого глобального підсумку. Ніякого переходу. А натомість слабкість.

---

¹¹⁶FCCC. (2026). *Global Mutirão: Uniting humanity in a global mobilization against climate change*. FCCC/PA/CMA/2025/L.24

¹¹⁷Euronews. (2025, 24 листопада). *COP30 fails to set fossil fuels' end and sheds light on cracked international order*. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/11/24/cop30-fails-to-set-fossil-fuels-end-and-sheds-light-on-cracked-international-order>

Слабкість у пом'якшенні наслідків. І на додачу до всього, явне порушення минулорічної угоди щодо NCQG. Тож я буду таким же чітким. За жодних обставин ми не збираємося цього приймати. І нічого, що навіть віддалено наближається, і я кажу це з болем у серці, нічого, що навіть віддалено наближається до того, що зараз на столі переговорів. Так, у нас залишилося ще кілька годин. Ви можете розраховувати на те, що ми зробимо все можливе, щоб досягти результату. Не заради ЄС. А заради всіх нас. Заради того, що потрібно. Заради того, що поставлено на карту»¹¹⁸. У результаті, ЄС почав погрожувати не йти до підписання остаточної угоди і вийти з цих переговорів без результату¹¹⁹. Бразильський президент цьогорічних переговорів COP30 Андре Аранья Корреа ду Лагу у вступній промові закликав країни об'єднатися та продемонструвати свою підтримку Паризькій угоді 2015 року, особливо після того, як Сполучені Штати Америки вийшли з угоди та відмовилися направляти делегатів на конференцію до Бразилії. Сентимент Європейського Союзу підтримувався іншими державами, такими, як Колумбія та Панама. «Ми не можемо вести переговори щодо тексту, який не містить згадки про викопне паливо, згадки про дорожню карту щодо припинення вирубки лісів. Ми не можемо сприймати як добросовісність текст, який не встановлює глобальної мети щодо фінансування адаптації», – сказав Хуан Карлос Монтеррей Гомес, головний переговорник від Панами. «Він просто настільки слабкий, що це вже образливо»¹²⁰.

Проте, задля досягнення консенсусу та внаслідок отримання певних поступок, ЄС все ж таки підтримало план з поправками. Кінцевий результат виявився не таким, за який боровся ЄС, хоча блок і пішов на кілька поступок після погрози накласти вето на угоду 21 листопада. Щоб заспокоїти ЄС, а також невелику групу інших учасників, які вагалися, таких як Велика Британія та

---

¹¹⁸European Commission. (2025, 21 листопада). *Remarks by Commissioner Hoekstra at the Mutirão consultations*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_25_2786

¹¹⁹Politico. (2025, 21 листопада). *EU threatens to block 'weak' COP30 deal*. <https://www.politico.com/news/2025/11/21/eu-threatens-to-block-weak-cop30-deal-00664413>

¹²⁰Ibid.

Колумбія, бразильське головування на COP30 внесло зміни до свого проекту угоди, підтвердивши попередню угоду про перехід від викопного палива, та запропонувало розпочати обговорення того, як досягти цієї угоди протягом наступного року. Вихід Європи з угоди був можливим до самого світанку останнього ранку. «Вночі це було на межі для нас – і для ЄС – тому що ми просто думали, що насправді ми повинні мати змогу дивитися людям в очі», – сказав міністр енергетики Великої Британії Ед Мілібенд¹²¹. Розвинені країни також домоглися змін до пропозиції потроїти фінансування бідніших країн для підготовки до кліматичних катастроф, яке тепер буде надаватися пізніше, ніж хотіли б країни, що розвиваються, та отримувати кошти з джерел, що виходять за межі бюджетів багатих країн. Проте делегація ЄС стикалася і з внутрішнім опором. У той час, коли члени делегації ЄС погрожували непідписанням домовленостей через брак планів відмови від викопних палив, Урсула фон дер Ляєн на прес-конференції на саміті G20 у Південній Африці 21 листопада 2025 використовувала суперечливу риторику. Вона заявила, що боротьба зі зміною клімату спрямована не проти забруднюючого палива, а лише проти забруднення, яке воно викидає¹²². Блок був розчарований тим, що, на їхню думку, Бразилія потурала своїм союзникам з БРІКС – Китаю, Індії, Південній Африці та іншим країнам, що розвиваються, – переступаючи червоні лінії ЄС щодо надання кліматичної допомоги та підштовхуючи блок до незручних переговорів щодо торговельних заходів. Але вони також відчували себе покинутими традиційними союзниками, такими як малі острівні держави, на яких вони розраховували в їхніх прагненнях до більшої кількості дій щодо клімату. Зрештою, європейці та кілька латиноамериканських країн залишилися самотніми. «Нам потрібно по-справжньому подумати про те, яка роль ЄС у цих глобальних переговорах», – сказав один високопоставлений європейський

---

¹²¹Politico. (2025, 23 листопада). *How the EU banished its climate demons and salvaged a weak COP30 deal*. <https://www.politico.eu/article/how-eu-banished-climate-demons-salvaged-weak-cop30-deal/>

¹²²Politico. (2025, 21 листопада). *Von der Leyen says EU is not fighting fossil fuels, only emissions*. <https://www.politico.eu/article/von-der-leyen-says-eu-is-not-fighting-fossil-fuels-only-emissions/>

переговорник. «Ми недооцінили БРІКС і трохи переоцінили наші сили – і ми точно переоцінили єдність тих, кого вважаємо нашими союзниками»¹²³.

Отже, попри активну діяльність, Європейський Союз має значну кількість проблем з досягненням успіхів у сфері екологічної дипломатії у рамках діяльності в ООН. Успіхи, отримані на минулих Конференціях сторін, підриваються новими, оскільки, після втрати США, як авторитетного союзника у кліматичних перемовинах, ЄС вимушений протистояти інтересам впливових гравців, які залежать від викопних джерел енергії, на прикладі БРІКС та держав ОПЕК, та спонсорують інші держави, що розвиваються. Проблемою також виступає багатодержавна природа Європейського Союзу, яка також утримує цю організацію від досягнення внутрішнього консенсусу щодо кліматичної політики у світі. Все ж таки, ЄС має достатню кількість політичного капіталу для того, щоб змусити досягнення певного результату за допомогою використання власного авторитету для м'якого примусу до знайдення компромісних рішень, які, хоч і не є тотально бажаними для ЄС, проте наближаються до допустимих результатів.

Підсумовуючи третій розділ, можна зробити висновок, що екологічна дипломатія ЄС фокусується на встановленні дипломатичних зв'язків між державами і підняттям загального рівня відповідальності держав щодо власних зусиль боротьби зі змінами клімату. Участь ЄС у кліматичних конференціях, переговорах на високому рівні з ключовими державами, а також розбудова Зелених альянсів та партнерств слугує засобом поширення наративів, що підтримують процеси переходу до сталого розвитку та розширюють спільноту, яка готова до прийняття кліматичних дій. У той же час, існує і певний економічний вплив за допомогоюJETP, які за своїм концептом повинні дозволяти менш розвинутим державам перебудовувати власну енергетику та індустрію до більш сталої за допомогою закордонних інвестицій.

---

¹²³Politico. (2025, 23 листопада). *How the EU banished its climate demons and salvaged a weak COP30 deal.* <https://www.politico.eu/article/how-eu-banished-climate-demons-salvaged-weak-cop30-deal/>

Попри це, екологічна дипломатія ЄС стикається зі значною кількістю проблем. Хоч поширення дипломатичних зв'язків та взаємних зобов'язань є позитивною дією, вони бракують гарантованого та прямого ефекту на боротьбу зі змінами клімату. Опір кліматичним ініціативам на міжнародному рівні особливо показується у суперечностях між Європейським Союзом та світовими державами, які покладаються на викопні джерела енергії для забезпечення власних національних інтересів. Інколи виникає явище внутрішнього, ненавмисного саботажу, коли заяви одних лідерів Європейського Союзу протирічать діям інших представників організації. Також сама пряма дія ЄС є суперечливою, так як теоретично корисні програми JETP не мають достатнього фінансового масиву для покриття усіх необхідних витрат для «зеленого переходу». До того ж, сам концепт JETP стикається з опором від дій та заяв представників ЄС та інвесторів, які цими інвестиціями бажають розбудовувати видобуток викопного палива у державах, що розвиваються.

ВИСНОВКИ

У ході розкриття теоретико-методологічних засад дослідження екологічної дипломатії та уточнення понятійно-категоріальний апарату було виявлено міждисциплінарний характер теми. Дослідження екологічної дипломатії є частиною загального дослідницького поля, що стосується боротьби зі змінами клімату та сталим розвитком. У рамках дослідження перетинаються сфери вивчення економіки, енергетики, соціології, політології, міжнародних відносин, ведення бізнесу, тощо. Через це, значна частина понять, які використовуються для розуміння екологічної дипломатії, використовуються і в інших аспектах вивчення проблеми. З іншої сторони, методологія досліджень покладається на загальнофілософські та теоретичні методи дослідження, так як саме явище екодипломатії є відносно абстрактним, без чітких фізичних процесів. Хоча екологічна дипломатія Європейського Союзу і стосується клімату та його наукового вивчення, проте дослідження стосується проєктів та стратегій дій, які необхідно досліджувати методами аналізу, синтезу, індукції задля створення чіткого зображення ситуації з потенціалом для дій.

За результатами аналізу політико-правових засад формування екологічної політики Європейського Союзу було з'ясовано, що їх сучасна ітерація прослідковується до Паризької угоди та імпульсу поглиблення власних кліматичних зобов'язань, що призвело до прийняття Європейського зеленого курсу. Сам ЄЗК керує як і внутрішньою політикою ЄС щодо змін клімату, так і зовнішньою. Внутрішній напрямок політики фокусується на сталості та «озелененні» держав-членів ЄС у їхній виробничій та економічній діяльності, оскільки вони все ще залежать від індустрій та сфер економіки та діяльності залежних від викопних джерел енергії, які виробляють гази парникового ефекту чи призводить до екологічного руйнування. Така трансформація викликається економічно стимулами з боку Європейського Союзу завдяки механізмам

оподаткування вуглецю на кордоні, обмеженням експорту та імпорту на продукти лісової промисловості, інвестицій у розвиток зеленої енергетики; та політично завдяки підвищенням прозорості у сфері сільського господарства та встановленням цілей на обмеження викидів.

Аналіз ключових механізмів реалізації та внутрішніх проблем екологічної дипломатії ЄС показав фокус Союзу на нормативну силу. Ці механізми несуть регуляторний характер у внутрішній політиці Європейського Союзу, обмежуючи ключові галузі індустрії, виробництва та торгівлі, які є великими джерелами вуглецю. Регулюється використання землі, фінансово заохочується перехід до більш екологічно чистої енергетики та транспортних засобів. Також існує фокус на більшому контролі та прозорості процесів людської діяльності у межах ЄС. У зовнішньому вимірі механізми реалізації екологічної політики становлять формат домовленостей. Встановлення дипломатичних зв'язків та взаємних зобов'язань сторін має на меті створення політичного та соціального середовища, у якому боротьба зі змінами клімату та перехід до сталих моделей виробництва є політично вигідним рішенням через підтримку від Європейського Союзу. Також існують механізми прямої фінансової підтримки державам, що розвиваються, у рамках справедливого переходу до нових моделей енергетики за допомогою коштів групи інвесторів, членами якої є вже розвинуті держави-члени ЄС. Головною внутрішньою проблемою з становленням даних політик є опір з боку бізнесу, національних урядів держав членів та зацікавлених груп населення. Політично, значна кількість центр-правих та правих партій використовує опір рішенням для боротьби зі змінами клімату для покращення власного політичного капіталу завдяки непопулярності даних проєктів серед населення чи стейкхолдерів, використовуючи популістські наративи, для послаблення та протидії провадження законодавства, яке допомагає «зеленому переходу». Внаслідок спротиву проєкти та політики послаблюються у власній ефективності, втрачаючи більш жорсткі складові, відкладаючи власну імплементацію та затримуючись через

неефективні механізми введення у дію та добровільну імплементацію. Перехід до добровільних заходів та спільного лідерства є проблематичним через слабкість зобов'язань через брак необхідних механізмів примусу, непропорційний вплив на бідніші верстви населення та розмивання довіри світової спільноти до ЄС, як лідера у боротьбі зі змінами клімату, що призводить до втрати партнерів. Подібне послаблення виявляє ширшу тенденцію в межах ЄС, де деякі держави-члени надають пріоритет короткостроковим економічним інтересам над довгостроковою екологічною стійкістю.

Під час проведення дослідження стратегічних пріоритетів та форматів реалізації екодипломатії ЄС у двосторонніх відносинах із третіми державами було виявлено, що зовнішня екологічна дипломатія ЄС характеризується схильністю до встановлення первинно дипломатичних зв'язків з третіми державами та міжнародними організаціями, обмежуючи економічний вплив цільовими інвестиціями в обрані держави, що розвиваються. Отримання взаємних зобов'язань входить до стратегії використання інструментів м'якої сили, аніж прямих дій, так як це не вимушує Європейський Союз до надмірного використання власних ресурсів для розвитку держав, що не є членами і надає політичний поштовх іншій стороні через впливовість ЄС. Більш рідкісне пряме економічне співробітництво у форматі JETP спонсорує перехід до сталої економіки та відновлювальних джерел енергії завдяки укладеним домовленостям, яке створює рамки для роботи держав-реципієнтів у впровадженні необхідних трансформацій власної економічної та енергетичної галузей. Проте фінансування енергетичного переходу таких держав є непрозорим, ринково-орієнтованим та сильно залежить від боргу. Коли йдеться про фінансування проєктів відновлюваної енергетики, ринково-орієнтоване управління відкриває двері для приватного фінансування та формує енергетичні шляхи відповідно до інтересів бізнесу, аніж екологічних.

Аналіз емпіричних даних щодо взаємодії ЄС та ООН підтверджує, що Європейський Союз має набагато менш домінуючу позицію у рамках взаємодії з міжнародними організаціями, так як інструменти впливу ЄС, які є достатньо ефективними у досягненні домовленостей із третіми державами, знаходять опір через участь інших впливових держав, які можуть використовувати власний економічний та політичний потенціал для забезпечення власних національних інтересів без фокусу на їх кліматичний вплив. Необхідність досягнення консенсусу для прийняття рішень у рамках екологічної діяльності ООН створює умови, коли саме Європейського Союзу необхідно йти на поступки, так як колективні інтереси держав БРІКС та ОПЕК створюють перешкоди для досягнення бажаних рішень. При балансі сил сторін у політичній та економічній сферах, звичні нормативні інструменти ЄС стають менш впливовими, через що дипломатичні супротивники Європейського Союзу можуть використовувати жорсткі методи впливу на держави, що розвиваються, спонукаючи їх до прийняття більш економічно вигідних рішень попри потенційну шкоду довкіллю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

Нормативно-правові та програмні документи

1. EUR-Lex. (2023, 31 травня). *Consolidated text: Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010 (Text with EEA relevance)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1115-20251226>
2. EUR-Lex. (2021, 20 вересня). *Consolidated text: Regulation (EU) 2021/1056 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 establishing the Just Transition Fund*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02021R1056-20250920>
3. EUR-Lex. (б. д.). *EU environmental policy*. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/eu-environmental-policy.html>
4. European Commission. (2019, 11 грудня). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: the European Green Deal*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>
5. European Commission. (б.д.). *From farm to fork*. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/from-farm-to-fork/>
6. European Commission. (2020, 14 січня). *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24
7. European Commission. (2021, 2 листопада). *France, Germany, UK, US and EU launch ground-breaking International Just Energy Transition Partnership with South Africa*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_21_5768

8. European Commission. (2022, 18 жовтня). *The EU and Morocco launch the first Green Partnership on energy, climate and the environment ahead of COP 27.* https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-and-morocco-launch-first-green-partnership-energy-climate-and-environment-ahead-cop-27-2022-10-18_en

9. European Commission. (2023, 22 травня). *European Green Deal: EU and Republic of Korea launch Green Partnership to deepen cooperation on climate action, clean energy and environmental protection.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2816

10. European Commission. (2023, 24 квітня). *European Green Deal: New EU-Norway Green Alliance to deepen cooperation on climate, environment, energy and clean industry.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2391

11. European Commission. (2025, 02 жовтня). *EU and Türkiye hold High-Level Dialogue on Climate.* https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/eu-and-turkiye-hold-high-level-dialogue-climate-2025-10-02_en

12. European Commission. (2025, 14 лютого). *High Level Dialogue on climate between Colombia and the EU.* https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/high-level-dialogue-climate-between-colombia-and-eu-2025-02-14_en

13. European Commission. (2025, 20 січня). *Joint article on Just Energy Transition Partnerships.* https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/joint-article-just-energy-transition-partnerships-2025-01-20_en

14. European Commission. (б.д). *Cooperation on climate action with non-EU countries.* https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/eu-engagement-climate-action-non-eu-countries/cooperation-climate-action-non-eu-countries_en

15. European Commission. (б.д). *Just Energy Transition Partnership (JETP) with Indonesia.* https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway/just-energy-transition-partnership-jetp-indonesia_en.

16. European Commission. (2022, 14 грудня). *Political Declaration on establishing the Just Energy Transition Partnership with Viet Nam*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_7724

17. European Commission. (2021, 27 травня) *The EU and Japan commit to a new Green Alliance to work towards climate neutrality*. https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/eu-and-japan-commit-new-green-alliance-work-towards-climate-neutrality-2021-05-27_en

18. European Council. (2019, 12 грудня). *European Council conclusions, 12 December 2019*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/12/12/european-council-conclusions-12-december-2019/>

19. European Parliament. (2024, 15 грудня). *European Green Deal Investment Plan (Sustainable Europe Investment Plan)*. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-european-green-deal-investment-plan>.

20. FCCC. (2026). *Global Mutirão: Uniting humanity in a global mobilization against climate change*. FCCC/PA/CMA/2025/L.24

21. Federal Ministry of Economic Cooperation and Development of Germany. (б.д.). *Just Energy Transition Partnership with Senegal*. <https://www.bmz.de/resource/blob/239128/jetp-political-declaration-senegal.pdf>

22. Government of Canada. (б.д.). *Canada – European Union Green Alliance*. <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/corporate/international-affairs/partnerships-countries-regions/europe/green-alliance-canada-european-union.html>

23. Official Journal of the European Union. (2021, 05 червня). *Commission Implementing Decision (EU) 2021/1129 of 5 July 2021 setting out the annual breakdown of available allocations under the Just Transition Fund per Member State (notified under document C(2021) 4872)*. https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2021/1129/oj/eng

24. Official Journal of the European Union. (2024, 23 грудня). *Regulation (EU) 2024/3234 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards provisions relating to the date of application*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3234/oj/eng>

25. Official Journal of the European Union . (2025, 23 грудня). *Regulation (EU) 2025/2650 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2025 amending Regulation (EU) 2023/1115 as regards certain obligations of operators and traders*. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202502650

26. Perusahaan Listrik Negara. (б.д.). *Just Energy Transition Partnership (JETP) with Indonesia*. <https://web.pln.co.id/pln-jetp/jetp-home>

27. Submission by Denmark and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States. (2025). <https://unfccc.int/documents/652787>

28. The Department of International Relations and Cooperation of the Republic of South Africa. (2019, 23 вересня). *Statement by H.E. President Cyril Ramaphosa of South Africa to the United Nations Secretary-General's Climate Summit, 23 September, 2019*. <https://dirco.gov.za/statement-by-h-e-president-cyril-ramaphosa-of-south-africa-to-the-united-nations-secretary-generals-climate-summit-23-september-2019>

29. United Nations Climate Change. (б.д.). *The Paris Agreement*. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

30. United Nations Treaty Collection. (б.д.). *7. d Paris Agreement*. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en#7

Аналітичні та статистичні матеріали

31. Africa Energy Portal. (2025, 13 листопада). *Senegal Takes a Major Step Forward in Its Energy Transition*. <https://africa-energy-portal.org/news/senegal-takes-major-step-forward-its-energy-transition>

32. Eurobarometer. (2026, січень). *EP Autumn 2025 survey*.
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3632>

33. EU Green Policy Tracker. (б.д.) *The Implementation of Carbon Border Adjustment Mechanism Regulation*. <https://eu-green-tracker.sei.org/?policy=CBAM&country=All>

34. European Commission. (2019, 02 грудня). The von der Leyen Commission takes office. https://enlargement.ec.europa.eu/news/von-der-leyen-commission-takes-office-2019-12-02_en

35. European Parliament. (2019). *Closer to the Citizens, Closer to the Ballot*. Eurobarometer.

36. European Parliament. (2019, 16 липня). Parliament elects Ursula von der Leyen as first female Commission President. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190711IPR56824/parliament-elects-ursula-von-der-leyen-as-first-female-commission-president>

37. Institute for Global Environmental Strategies. (б.д.) *EU-Japan 100 Cities Event on Climate Action*. <https://www.iges.or.jp/en/events/20230126>

Матеріали засобів масової інформації

38. BBC. (2023, 16 березня). *Farmers' protest party win shock Dutch vote victory*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64967513>

39. Bulgarian News Agency. (2026, 20 січня). *European Farmers Protest EU-Mercosur Trade Deal Outside European Parliament, Some 40 Bulgarians Participate*. <https://www.bta.bg/en/news/world/1047033-european-farmers-protest-eu-mercotur-trade-deal-outside-european-parliament-som>

40. Clean Energy Wire. (2024, 20 листопада). *India, donor countries give up on Just Energy Transition Partnership – German official*. <https://www.cleanenergywire.org/news/india-donor-countries-give-just-energy-transition-partnership-german-official>

41. Euronews. (2025, 24 листопада). *COP30 fails to set fossil fuels' end and sheds light on cracked international order*. <https://www.euronews.com/my->

europe/2025/11/24/cop30-fails-to-set-fossil-fuels-end-and-sheds-light-on-cracked-international-order

42. European Commission. (2025, 21 листопада). *Remarks by Commissioner Hoekstra at the Mutirão consultations.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_25_2786

43. European Commission. (2020, 30 листопада). *EU greenhouse gas emissions fell in 2019 to the lowest level in three decades.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2816

44. European Parliament. (2023, 22 листопада). *No majority in Parliament for legislation to curb use of pesticides.* <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231117IPR12215/no-majority-in-parliament-for-legislation-to-curb-use-of-pesticides>

45. Politico. (2023, 04 жовтня). *How the far right turned heat pumps into electoral rocket fuel.* <https://www.politico.eu/article/robert-lambrou-alternative-for-germany-heat-pump-election-climate-change/>

46. Politico. (2023, 12 грудня). *COP28 ends with first-ever call to move away from fossil fuels.* <https://www.politico.com/news/2023/12/12/newest-cop28-climate-summit-text-00131257>

47. Politico. (2025, 20 червня). *Von der Leyen faces political crisis after groups threaten to withdraw support.* <https://www.politico.eu/article/von-der-leyen-faces-political-crisis-after-groups-threaten-withdraw-support/>

48. Politico. (2025, 21 листопада). *EU threatens to block 'weak' COP30 deal.* <https://www.politico.com/news/2025/11/21/eu-threatens-to-block-weak-cop30-deal-00664413>

49. Politico. (2025, 21 листопада). *Von der Leyen says EU is not fighting fossil fuels, only emissions.* <https://www.politico.eu/article/von-der-leyen-says-eu-is-not-fighting-fossil-fuels-only-emissions/>

50. Politico. (2025, 23 листопада). *How the EU banished its climate demons and salvaged a weak COP30 deal*. <https://www.politico.eu/article/how-eu-banished-climate-demons-salvaged-weak-cop30-deal/>

51. UN Climate Change. (2023, 13 грудня). *COP28 ends with first-ever call to move away from fossil fuels*. <https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era>

Література

52. Ahmad, I. (2025). *Review of Content Analysis of EU's Carbon Border Adjustment Mechanism Concerning Consistency with WTO*. International Journal of Law and Legal Advancement.

53. Allwood, G. (2020). Mainstreaming Gender and Climate Change to Achieve a Just Transition to a Climate-Neutral Europe. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 58(1), 173–186.

54. Balfour, R., Stefan, L. (2024). *Charting the Radical Right's Influence on EU Foreign Policy*. Carnegie Endowment for International Peace.

55. Beccarello M., Di Foggia G. (2023). *Emissions trading system: bridging the gap between environmental targets and fair competition*. Environmental Research Communications.

56. Biancalani, F., Gnecco, G., Metulini, R., Riccaboni, M. (2024). The impact of the European Union emissions trading system on carbon dioxide emissions: a matrix completion analysis. *Scientific Reports*. 14, 19676. 10.1038/s41598-024-70260-6

57. Bodnar, P., Gray, M., Grbusic, T., Herz, S., Lonsdale, A., Mardell, S., Ott, C., Sundaresan, S., and Varadarajan. U. (2020). *How to Retire Early: Making Accelerated Coal Phaseout Feasible and Just*. Rocky Mountain Institute. <https://rmi.org/insight/how-to-retire-early>

58. BusinessEurope. (2025, 22 січня). *Reducing regulatory burden to restore the EU's competitive edge*. <https://www.buinessurope.eu/publications/reducing-regulatory-burden-to-restore-the-eus-competitive-edge/>

59. Buitenhuis, Yannick & Candel, Jeroen & Termeer, Katrien & Feindt, Peter. (2022). Reconstructing the framing of resilience in the European Union's Common Agricultural Policy post-2020 reform. *Sociologia Ruralis*. 62(3), 564-586. 10.1111/soru.12380

60. Center for Strategic and International Studies. (2024, 20 лютого). *Fracturing Solidarity: The Grain Trade Dispute between Ukraine and the European Union*. <https://www.csis.org/analysis/fracturing-solidarity-grain-trade-dispute-between-ukraine-and-european-union>

61. Colmer, J., Martin, R., Muûls, M., Wagner, U., J. (2025). Does Pricing Carbon Mitigate Climate Change? Firm-Level Evidence from the European Union Emissions Trading System. *The Review of Economic Studies*. 92(3), 1625–1660, <https://doi.org/10.1093/restud/rdae055>

62. EU MedBridge. (2023, 13 вересня). *A common green horizon: Exploiting the full potential of the EU-Morocco Green Partnership*. <https://www.eumedbridge.eu/news/a-common-green-horizon-exploiting-the-full-potential-of-the-eu-morocco-green-partnership/>

63. European Commission: Directorate-General for Communication & Leyen, U. v. d. (2019). *A Union that strives for more: my agenda for Europe: political guidelines for the next European Commission 2019-2024*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2775/018127>

64. European Environment Agency. (2018). *Environmental indicator report 2018 – In support to the monitoring of the Seventh Environment Action Programme*. European Environment Agency.

65. European Environmental Bureau. (2023, 08 вересня). *German Building Law Puts Europe's Heating Transition On Shaky Grounds*. <https://eeb.org/en/german-building-law-puts-europes-heating-transition-on-shaky-grounds>

66. Hähnle A.-K. (2024). *A Just Energy Transition for Whom? The new gas partnership between Senegal, Germany, and France is neither just nor transitional*. The Rosa Luxemburg Foundation.

67. KPMG. (2022, січень). *European Green Deal policy guide Focus on 'Fit for 55 package'*. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/01/green-deal-policy-guide-web-2022.pdf>

68. KPMG. (б.д.). *Summary and analysis of the «Fit for 55» package*. <https://kpmg.com/be/en/insights/sustainability/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam/summary-and-analysis-of-the-fit-for-55-package.html>

69. Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?. *Journal of Common Market Studies*, 40(2). 235–258. <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>

70. Marian F., Kühner A.-K., Flachslan C. (2024). *Selling CBAM –Diplomacy for the European Union’s Carbon Border Adjustment Mechanism*. Kopernikus project Ariadne. <https://doi.org/10.48485/pik.2024.010>

71. Matthews, A. (2024). Farmer Protests and the 2024 European Parliament Elections. *Intereconomics*. 59(2), 83-87. 10.2478/ie-2024-0018

72. Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pirani, A., Connors, S.L., Péan, C., Berger, S., Caud, N., Chen, Y., Goldfarb, L., Gomis, M.I., Huang, M., Leitzell, K., Lonnoy, E., Matthews, J.B.R., Maycock, T.K., Waterfield, T., Yelekçi, O., Yu, R., Zhou B. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA. doi:10.1017/9781009157896

73. OECD. (2025, 5 листопада). *Environment at a Glance Indicators*. https://www.oecd.org/en/publications/environment-at-a-glance-indicators_ac4b8b89-en/full-report/component-8.html

74. OECD. (2025, 21 березня). *EU Carbon Border Adjustment Mechanism: What is it, how does it work and what are the effects?*.

<https://www.oecd.org/en/blogs/2025/03/eu-carbon-border-adjustment-mechanism-what-is-it-how-does-it-work-and-what-are-the-effects.html>

75. SAP SE. (2025, 03 липня). *Все, що потрібно знати бізнесу про EUDR, щоб створити сталій ланцюжок поставок.*
<https://www.sap.com/ukraine/resources/eu-deforestation-regulation-guide>

76. Sciences Po. (2025, 24 червня). *The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind.* <https://www.sciencespo.fr/chair-sustainable-development/news/the-just-transition-mechanism-making-sure-no-one-is-left-behind/>

77. Selvaraju, S., Indah Pratiwi, A., Sabogal, L., Ahlgren, V. (2025). *Just Energy Transition Partnership grants and country platforms: lessons from Indonesia and South Africa.* Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment. London School of Economics and Political Science.

78. Steyn, G., Tyler, E., Roff, A., Renaud, C., Mgoduso, L. (2021). *The Just Transition Transaction: A Developing Country Coal Power Retirement Mechanism.* Meridian Economics, Cape Town: South Africa.

79. Szulecki, K., Larsen, A.-S., Larsen, B., Philip. G., (2025). *EU-Norway Green Alliance between vision and reality: Exploring the potential and barriers in the critical minerals and battery sectors.* Norwegian Institute of International Affairs.

80. The Centre for Environment and Development for the Arab Region and Europe. *Analysis of the Key Outcomes of the United Nations Climate Change Conference – COP30.* <https://2025.cedare.org/analysis-of-the-key-outcomes-of-the-united-nations-climate-change-conference-cop30/>

81. The Institute for Human Rights and Business. (2024, 06 листопада). *What are JETPs? (Just Energy Transition Partnerships).*
<https://www.ihrb.org/resources/what-are-jetps-just-energy-transition-partnerships>

82. Van Hees, C., Van Schaik, L., Zwaan, P. (2024). *How Dutch farmers' protests evolved into political mobilisation.* Clingendael – the Netherlands Institute of International Relations.

83. World Resources Institute. (2026, 05 березня). *What Is the EU Deforestation Regulation? 8 Key Questions, Answered*. <https://www.wri.org/insights/explain-eu-deforestation-regulation>

84. Zambra, C., Linayao, J. C., Bigeard, F., Charret, J., Frattini, C., Kurki, H., Lecot, E., Massar, R., Muller, M., Plank, C. (2026). The EU's Farm to Fork Strategy: a historical-materialist policy analysis of its contested implementation in Austria. *Critical Policy Studies*, 20(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/19460171.2026.2647929>